

Ezen ritka magyar nyomtatványa az erdélyi Múze-
um könyvtárában ajándékozottam

Kolozsvárt 1874 okt. 1.

Fr. Károlynak.

Hijányok köztben K1 és végül K4 = összesen 2 levél.

Esak két más példányát ismerem: a debreceni ref.
coll. könyvtárában (Samarjai János Lőcsén 1636. 4r.
megjelent munkája után kötve) és a n. egyedi
ref. coll. könyvtárában (több régi praedicatorial
egykötve P.m. I. jegy alatt).

J.K.

TEMETESI POMPA
MELY AMAZIO HIR-
REL NEVEL Tü N.

DÓKLÓ NAGYSAGOS IFFIU
GROFFIKTARI BETTHLENI-
STVANNAK &c. eggyetlen egy magzattya-
nak, az N. GROFFIKTARI BETTH-
LEN CHRISTINA KIS ASZSZONYNAK
utolsó tiszteffegenek megh adasában, hidegh tetemecskejenek
felette Eczedben es Bathorban Anno 1631 diebus 25.

& 26. Novembris, ki solgaltatot. Es mostan Istennek
tiszteffegere az Anyavent-egyhaznak eppületire,
es az megh nevezet idvözült kis Asszonynek
boldog emlekezetinek meg maradasara ki
bocsattatott az temetesben lő: Pompa-
nak rendi serint.

DEBRECZENBEN,
Nyomtattatott Fodorik Menyihart által.

ELSŐ PRÆDICATIO MELLYET

édt Kecskemeti Mihály Thasnadi Prædicator die
25. Novembris. Anno 1631. Ecsedben mikor
az idvözült kis Asszonynak testecskejét Ba-
thorban az temetefnek helyere megha-
karnak indítani,

Præambulum.

Ollehet köz bešeddel Nagysagos Kegyelmes
Urunk s. Kegyelmes Asszonyunk! Mondom:
Iollehet köz bešeddel šoktak mondani,
hogy šep dolog az nyugodalom; Mind az al-
tal ezt is ez mellet igen meg kel gondolni:

Non omnibus omnia conducunt.

Eggyiknek az mi hasznal, árt az másiknak.
Mert ha igaz, s. igaz is penig (az mit 1. Sam. 2. vers. 6. 7. 8. Anna
Asszony az Samuel Prophetának annya bešel tudni illik) az I-
sten meg ől, is meg megh elešt, alá vét, s. meg fel emel, Megh
šegenyt, is mat megh gazdagit &c. Tehat megh itelhettyük
hogy az Isten az ő Anyasent-egyhazat nem akarja derekas külfő
bekefegeben mindenkor tartani, az mint amaz közönseges vers-
is bizonyittya:

Nunquam bella piis, nunquam certamina desunt,

Et quocum certet mens pia semper habet.

Ezek tehat avagy az Istennek akarattjabol lešnek, avagy az
Anyasent-egyhaznak tagainak nem jól volna dolgok: Iol va-
gyon penig, mert az Keresityen embernek tellyes életének tista
merő Vitezlegnek kel lenni, az mint Job. 7. 1. Ephes. 6. 17. De šőt
bár ezt is hozzá adgyuk, hogy šokkal is šeb uniók draga győn-
győk teremnek abban az életendoben, az mellyben töb tengeri
haboruk jarnak, hogy sem az mikor nagy csendessegek šolgal-
tatnak.

Oh Istennek Anyasent-egyhaza, mennyei Ierusalem! Oh Ie-
sus Christus vérevel megh tisztitot šent gyúlkezet, Sion hegye!
vallyons

Vallyons szeretnéd te az nyugodalmat? Kedves dolog volna-
nalad, ha ez vilaggal együtt örakodhatnál? El hittem nyilván,
hogy ki vamad. Mert az Apostolok-is örömet jo sivel kapnak
vala. ez dolgon *Act. 1. 6.* Talam Uram mostan adod Izraelnek
vissza az országot? &c. De hadjarjon, vagyon teneked-is beke-
feded, hissem lám azzal kőfőnnek neked az Angyalok *Luc. 2. 14.*
Dicsőítség magasságban Istennek, es ez földön bekefeg s-jo aka-
rat az embereknek. Idvőzítőnk-is penig mihélt föl tamada *Iob.*
20. 19. Bekefeg, tinekte egy nehanyfor mondgya. Vilagosban
akara mondani őnnön maga *Iob. 14. 27.* Bekefeget hagyok ti-
nektek, amaz en bekefeget adom tinektek, nem ez világ be-
kefeget, az mineműt ő fiokot adni. De vayha esedben vened
Istennek s-ep gyűlkezőzetti micsodas bekefeg az. Ő maga megh
magyarazza *Mat. 8. 20.* Az rokaknak lyukok vagyon, az egi ma-
daraknak fészkek, az embernek fának penig nincsen meg csak
oly helye-is, az hol fejet le nyugothatna. Mert az Ur Isten ellen-
kezett sőrzős az őrdög közt s-az ű Anyasent-egyhaza között *Ge-
nes. 3. 15.* Tehat ha ellenszeged vagyon, vigyaznod kel. Ha vi-
gyas, faradnod kel: Tekinthez meg hogy igy-is ugyan mun-
kara teremtetel. Mind azaltal te menynek földnek Ura terem-
tője Kegyelmes Attya Ur Isten! Mi az oka hogy meg-is illy esu-
dalatoskeppen Czelekedél az te Anyasent-egyhazaddal ez világ
sőrte: El akarod vallyon sinton s-ent gyűlkezedetnek Ec-
clesiadnak s-ep kú falait dűyteni? Miert hogy s-ep oblopit na-
ponkent illyen bokrossan rángatod el mellőle? Te tudod Ur
Isten mit czelekedél. Im Mostan-is ez s-ep viragh állatskat ily
s-ep Zöldellő pasittyaban akarad sűtőis napodnak forro hevfe-
gevel erős ragyagával el sűtni. Az mely felől sok jo remen-
sünk mutogatodik vala, im Ur Isten mint s-akasztad felben. No
hadjarjon: Ha Achab s-Iezabel Bálhoz haylanak, ha mind az
Prophetakat-is ez föld s-ineről el törlik. Ha illyes Propheta hog
csak egyedűl maradt, s-neki-is holta volna job, hogy sem mint
clete, azon panaszkodik: Tud mind az altal te felfeged het
ez őrigazakat titkon mindenkor meg marastani, kik terdet az
Bálnak nem haytanak. Illendő s-melto Ecclesiánaknak fogyatko-
zasan s-omorkodnunk: Istenben boldogul ki mult Asszonyunk
gyenge testetked földt s-irunk: Nagysagtokkal Kegyelmes
Urunk Kegyelmes Asszonyunk együtt le függetőt föl el ban-
kod-

3
kodnunk. De mit mondhatunk; Istennek mi nem vágyunk re-
gulai, hanem inkább ő az mi regulánk. Cselekedgyek ugy-va-
lamin akarja, legyen az ő akarattya, mint Idvőzítőnk tanit *Mat.*
6. Mellyel most is, meg mig mostani Somoru alkotmattal
többet beellenek rövideden, Soltsuk meg az mi Kegyelmes
Attyaunkat Istenünket I mondgyuk: Mi Attyánk, &c.

TEXTUS 1. Cor. 15. vers. 49.

Az mikeppen viseltük ábrázattya az földi Adam-
nak, visellyük igaz ug ábrázattya az mennyei Adamnak.

Szoktak keresit. köz bebeddel mondani: *Dulcia non novit qui non gustavit amara.* Nem tudja micsoda ízű az edes az ki kefe-
rűt is nem kóstolt. Bizonyos dolog is prnig, mert, *Contraria qua-
litas contrariis opposita magis incurunt novitie.* Eggyik ellenköző
dolgot másikkal ember ha ösve veti, sokkal inkább tud minde-
niknek allapattya felől itéletet tenni, mint az Poéta is Sol:

Hecuba quia nosset, felix se Troja suisset?

(Ha Troja vara csendezsegen maradt volna, Hectornak il-
lyen hire neve nem folyamodot volna, mert nagy erejet jo Vi-
tezseget meg mutatni, senki ellen nem tudta volna.) Vallyon
ha minket az Ur Isten igaz itéletből sokkor illy probaival nem
latogatna (mellyek mayd ugyan sullyosfak az testnek) ismernöke
az Istennek Kegyelmes szabaditafat? Vallyon ha Isten Egy-
ptumban az ő nepet nem vitte volna, hanem mindenkor az i-
geretnek földén tartotta volna, dicsertek volna-e az Isten
valaha az onnet valo ki vezetlefert? Nyilván ha mi az Szent-
segen meg marattunk volna Adammal, s az Christus mi
erettünk nem szenvedöt volna, az Istennek az emberi nem-
zetseghöz valo szeretetig ennyire esünkben valami slyh tud-
hattuk volna. Noha bizony Somoru az eset, de vigafagos do-
log hogy az Isten Szent Fia által mint egy kőzön fogva bennün-
ket abbol ki hozza. Noha rettenetes csak gondolni is hogy az I-
stennek kepere ábrázattya az mint az ember t. remtetet vala;
az bün miat ugy meg romlek, hogy mint fúnten amaz igen nagy
epületnek mikor el vegtere csak amaz rudera aprolekos tö-
redeki maradnak ez is fúnten ugy s meg annal is inkább meg ro-
molvan, az regi scep abrazatnak, Sentségnek, ártatlaniságnak
raytunk csak arnyeka sem ismerfik vala. De is meg örvendetes

*konkoly a 3
szóba közi*

dologhogy az Christus fokkal-is többet sörzö viſſa hogy ſem az menyit el veſtettünk vala, Ur Iſten micsodafokká lettünk vala, ſ-mineművé tevel íf meg bennünket! Setetſegben valánk ſ-vilagofſagra hozal, rabſagbol uraſagra, romlotſagbol ujjulatra, földi Adamnak abrazattyabol mennyei Adam abrazattyara formatal, az mellyeket draga ſép rendel mind ez környűl allo igikben nem csak az elő ſamlaltakban beſel az harmadik egben ragattatot Sz. Pál Apoftol, de en azokrol nē ſollok, hanem csak az el magyarazottakrol, azokbol is penig hog job moddal legyē tanitafunk, csak illyen három dolgokat laſtuk meg rövideden:

1. Micsodas az földi Adamnak abrazattya.
2. Micsodas az Mennyei Adamnak abrazattya.
3. Melly ſorgalmatos gondal kelizyekerzünk az Mennyei Adamnak abrazattyara való ſormaltataſra.

D E P R I M O.

Csudalatofſak voltanak menynek földnek, Ura teremő Iſtene eleitűl fogvan teneked minden dolgaid! Es jollehet minden dolgaid felette igen csudalatofſak lőttek legyen, de mindeneknek felette az mit az egy emberi nemzetſeggel cselekedtet minden dolgaidat fellyűl haladgyak, mellyet az Angyalok ſem latnak derekkeppen hanem csak meſünnet kakutsolyak Mert az mint az Fejedelmek Kiralyok ſoktanak cselekedni, hogy az kiſſeb penzetskekre cimőróket ſttetik fel, az őregben penzetskekre penigh abrazattyokat, az magok kepet: Szinten ugy cselekedek az Ur Iſten az ű teremtet allatival; Mert nincs oilly allat ki az Iſtennek erőſſegenek, hatalmanak &c. Valamī cimőréte jelenſéget magán nem hordozna: ki jo ſuraffal, ki erőſſeggel, ki meſſe latsaffal, hallaffal &c. De mind ezeknek felette az mint az embert eppitette formalta vala, ezeket mind fellyűl halatta volt, mert az őnnön maga kepere abrazattyara teremtette vala: De az őrdögnek csalardſaga, utannunk valo lefelkődeſe miat ugy annyira megh romlank hogy az bűnnek ſolgaiva es rabjaiva lőttünk vala, de lőt meg moſt is minnyajan bűnben fogantatunk es ſűlettetünk, valskik nem ſegyenlyűk magunkat Adamtul ſarmazottaknak lenni: Mert Moyſes az Adamnak fia felől azt írja, hogy azt az maga kepere abrazattyara nemzette, az az: *Genef. 5. 3.* Szinten azon nyomorufagban, bűnben mint ſinten ő maga, es az ki az bűnt ugy iſſa mint

az vizet *Job. 15. 16.* Ez azért az első Adamnak abrazattya raytunk
még mind ez mai napiglan-is, melly mind az által nem csak a-
zert mondatik első Adamnak hogy elsőben teremtetet, hanem
hog mind ez egész világó lévő embereknek ő kezdeti es eredeti.

D O C T R I N A

Helyessen s illendőkeppen cselekedésik tehát az Szent Le-
lek Istén, ki sok helyeken az irásban, itt ez igikben-is az mi ere-
detünkre s mostani állapotunkra emlekeztet minket: Tudni il-
lik, hogy elsőnkhen vegyük, melly igen nyomorult az mi mosta-
ni forunk s állapotunk ha csak ezen karban akarjuk dolgunkat
hadni, es mas kivalteppen való főb es meg, ujjalt természet-
se az Christusnak abrazattya nem ahitanánk. Melly dologra
nemelleyeknek annyira nincsen gondgyok hogy lőt inkább azt a-
karnak hogy még elmejekben se fordulna, lőt ha történet be-
rint valamikor elmejekben ötlődik-is mingyart első igyekeze-
tek-is azon leßen hogy hogy gyömlathassak ki elmejökéből. Igaz
beszed: *Perfectus nemo est nisi qui perfectior esse appetat*: Nem dicse-
retes dologh annak tökellecsege az ki jobba nem akar lenni
mint most az minemű. Menyivel inkább tehát az lelki dologra
nezve, mit mondhatunk az ember felől az ki csak ön sünte a-
kar meg maradni romlot természetiben, es lelki abrazatra nem
kivan s nem akar formaltatni?

Mert ha csak az pušta természetet gondollyuk magában, mi-
vel vagy te job az oktalan állatoknal? Miből, vallyon valamely
draga kőből, aranyból, ezüstből teremtetet-e? Sőt inkább csak
ex abstracta & vili materia az földből. De inkább honnet vagyon ele-
ted, mozgafod? Istentől kezdetet, mert *Genes. 2. 7.* ő lehellet az
emberre s ugy elevenedet még. Most is ő általa lehet mind
hogy élünk, mozgunk, mint az Apostol *Act. 17. 28.* bizonyította.
Ha penigh az külső állapotot tekintöd, mivel vagy elsb kelhető
egyeb állatoknal? Ha életeknek oltalmazafat gondolnad, hin-
ten ők-is ugy kerülük az veszedelmet, s az halalt mint te. Mine-
mű *respublicajak* s ep gyűlkezetők vagyon az hangyáknak, me-
heknek, faskáknak, &c. Minemű s ep mesterséggel az mehek
rakjak az ő visfokot, mezőket, ez vilagon nincs olly mesterse-
ges ember az ki meg tudna formálni. Semmi sem tehát ez földi
Adamnak abrazattya, ha az mennyei Adamnak abrazattya mel-
lette nem leßen, Istentől emberekke vagyunk teremtetve; de
bezzeg

bezzeg Adamtól veszedelemben, halalban, örök karhozatban valánk egyetve. Ez az az földi Adamnak ábrázattya, ez világ szerint buydofas, nyomorúság, betegség es halal, s meg ha az Christus meg nem szabadított volna, az örök karhozat-is utanna következőt volna. Meg allyunk tehát *Lactantius Docter* mondta: *Sola religione homines differre a brutis*: Az ki az igaz Isteni tudomány felől való dolgokban forgattya elmejet, ki vetetet az köz rend között, az kiknek pedig csak hások Istenek. *Philip. 3. 19.* igen keveset avagy egyáltal sem különböznek az oktan állatoktól.

DE SECUNDO.

Semmi hána annak nincsen ha ember csak ez földi ábrázatot viseli, es az mennyei Adamnak ábrázattya nem változik: De lőt az oktan állatok itt ez sránt boldogbak az karhozatknál. Mert azoknak teste mikor meg hal, az bennök lévő párs-is, sile egyút velők el múlik es el vés, ezöknök pedig lelkek az Abraham kebeleből ki rekednek örökkön örökké végh nélküli pokolban gyötrettetik az gazdaggal egyút, ugy hogy csak egy csöpp vízzel sem tudgyak kennyoknak rettenetesseget enyhíteni: Azert mondgya Idvözítők-is amaz arulo tudas Isteni felől: *To volt volna sinak az embernek ha nem sületet volna. Mat. 26. 24.* Ohte Mennyei Adam, második Adam Idvözítő Ur Iesus Christus, bezzeg szívünk szerint kívánunk tehát az te sient ábrázatra kepedte változtatni es megh uyjulni! Hogy pedig *versu 47.* ugyan ezen *Capitaban* Mennyei Adamnak nevezi az Apostol, azt nem azért cselekesi, mint ha Idvözítőknek nem igaz emberi teste, hanem valami olly egbeli teste lőt volna, avagy az ő igaz emberi testenek igaz emberi lelke-is nem volt volna, az minemű eretnekséggel regenten álmadozot Apollinaris; Hanem az testül ugyan csak csupa test sületik *Iob 3. 6.* es ostan ugy formalratunk az lelki Adamnak ábrázattya, az az: Testi sületinktül mikor sülettetünk, barmazunk, nem sületik sientseg velünk, hanem csak romlot termeszet, bűnre haylandofagh: De hogy az igaz lelki uton járjunk, azt immar az Christus érdeme miat nyerhettyük; kik ha sinton neha az testnek akarattya tantorodunk-is, de azt nem mi cseleketük, hanem az ő Adamtól bennünk maradot bűnnek valami főpredekje *Roman. 7. 20.* Sőt inkább hogy Adamnak neveztetik nyilván megh tetsik abból, hogy igaz emberi teste vagyon

*Non cur de
ab Apto. coo.
Lyr. Adam?*

5
vagyon Idvözitőknek, melyre kepest Sz. Lukacs is *cap. 3. vers.*
38. binten Adamig vészi az ő *genealogiaját* nemzetsegenek eredet-
tir. Masodik Adamnak is penigh hogy mondatik, non ordinis
causa, nem szert mint ha mingyaraft Adam Atyank után sületet
volna; avagy hogy ő utanna ostan lenki nem sületet volna:
Hanem az előrdi az mint testünk szerint farmazunk, ugy az ma-
sodiktul lelkünkben megh uyjitatunk, es Isten elöt minden bü-
neinkrül meg tisztittatunk s megh igazittatunk. Eleg cselelenseg
tehat azoknak az nyavalys Sidoknak dolgok, kik ennyi hoßu
idő alatt meg is mas Melsiast remenlenek s varnak; Ezt megh
nem gondolvan hogy az Prophetiak jóvendölesek föttig mind
be tellyesettek: Ez mellet valamint az emberi nemzetnek az
első Adamtul test szerint eredeti lött: Leiki állapotunk s idvöf-
segünk ebben immar az masodik Adamban egeblen be tellye-
söadöt; Tchat tova immar nem mehetünk ennel, töb Idvö-
zitöt nem kereshetünk, az kik keresnek is nem találhatnak,
Hasonlatosak ezekhez azok is, kik az otmany Mahometnek
nagyob tisteleseget tulajdonitnak hogy sem mint Idvözitök-
nek; Mint ha az idvöfsegnek dolgot job moddal bözörte vol-
na Mahomet helyre hogy sem Idvözitök. Egy Porazon nyat-
gálnak ezekkel azok is az hegeny uta tevesitet atyahnak, kik az
egy elegedendő érdemü közben-jaro val megh nem elegedven,
lokapro sientöket toldoznak Idvözitök melle; Igaz eleget
ollyakat is kiknek lelkek mind ez mai napiglan is Purgatorium-
nak az alsó fenekeben koholodnak, ez utan is öröкке oda les-
nek. Megh elegfik ez egyyel Szent Pál Apostol minden töb be
jarokat ki rekeszven az egy közben-jaro mellöl 1. Tim. 2. 5. Csak
egy az Isten s az ember közt közben-jaro. Unus Deus, unus medi-
ator Dei & hominum, homo Iesus Christus. Ambrus Doctor is penig d.
II. & anim. Cap. 8. O vele lattyak az Atyat, mert ő az mi bémünk;
ő általa beszélhetünk az Atyával, mert ő az mi szejunk; ő az mi
jób kezünk az mellyel aldozatot nyuytunk az Istennek. Ipse acu-
lus noster, ut per illum videamus Patrem. Ipse vox nostra, per quam loqua-
mur ad Patrem. Ipse dextera, per quam Deo & Patri sacrificium nostrum
offeramus.

D E T E R T I O.

Micsoda okralan állathoz hasonlo ember tchat az, az ki fe-
jet az földbe le függesztven soha az Istennek sepeghi alkitma-

Uj, edem-
Replon. Jud.

1.

2. Turci

3. Papiak

nyit csudalni nem akarja Szént Daviddal együtt *Pfal. 8?* De menyivel inkább az mennyei megh eledő Adamnak szentleges ábrázattat csudalni nem kívánja? Holot nagyob bõltsefeget mutatta legyen meg az Ur Isten az emberi nemzetfeget meg valtasaban, hogy sem mint ez vilagnak fundalalaban. Oh vagy ha hirtelen mentül hamareb oda te hozzád mehetnenk! Te hozzád hasonlatossakka lehetnenk! *Philip. 1. 21.* Edeffeges csak emlekezted is, f-hát megh ha ugyan derekaskeppen vedel együtt lehetünk?

*Iesu dulcis memoria,
Sed super mel & omnia;
Nil canitur suavis,
Nil cogitatur dulcius,*

*Dans vera cordi gaudia:
Ejus dulcis praesentia.
Nil auditur jucundius:
Quan Iesus Dei Filius.*

Bernard. in rythm. pag. 1668. Ott el hittük mindē mostani szenvedinknek egy szem pillantásban vege szakad; Testünk lelki lehen, mindazonáltal igaz test lehen, de hogy az igaz lelki akaratón jár es attul függ; Mint *August. serm. 1 47. Spiritualia dicuntur, sed non sunt spiritus, nisi quia ad nutum spiritus servient.* Mostan minden szent dolgokhoz csak resz serint érhetünk, mint egy túkor alatt csak homályosan *1. Cor. 13. 12* f-megh azt is penig felette nagy munkával sok fárattal, de akkor minden munka nélkül minden, szent dolgoknak vegere mehetünk; Egy mást megh ifmerjük, mint Szent Peter Moysesst. Illyest az Thabor hegyen *Matth 17.* Nem lehen semmiből fogyatkozunk, betegsegünk, vagy kicsinsegünk miat való erőtlenssegünk; Mert azok is mind derekas emberi állapotban változnak mint *August. de Civit Dei lib. 22. C. 14. Quod illis tardius accessurum erat tempore, hoc illis recepturi sunt Dei munere.* Az mellyet Te felőled is Istenben szept esendesen boldogul el nyugot Nagylagos Áfsonyunk tista hitel remenlünk. Mind ezeknek utanna penig Nagylagtoknak Kegyelmes Urunk es Kegyelmes Áfsonyunk, vallyon f-valami nemű kivaltkeppen való beszedemmel sivet esendesíteni lelket keserves banatitúl enyhíteni tudhatnam! Nyilván ezt az melly kedves ajandekat, szerelmes magzattat az Ur Isten ú Sz. főlfege Kegyelmes jo akarattal, ingyen való jovoltából nyujtotta volt, Nagylagtoknak nem azért atta hogy itt ez vilagon örökre élne, hanem inkább hogy csak daykai lennetek itt ez vilag serint ú nkie, mint az *Philosophus* beselli az ó gyermeke felől:

Tudt am

*Beatitudo
futuri saeculi*

Supplicatio

Tudtam en, ugy-mond, hogy halando ömbertül halando em-
ber születik. *Laert. in vita Anax. Clarom. pag. 94. Non amissus sed
praemissus; Nem vesztettetek el tehát, hanem csak előtettek bo-
csatottatok, s-az Istennek az ki attá volt vissza attatok. Pogany
leven *Epictetus Stoicus Euchir. cap. 15. pag. 9.* ilyen formán föl s-az
mondgya: *Nunquam quicquam perdidisse dicito, sed reddidisse: Filio-
lus obit? Redditus est &c.* Soha, ugy-mond, semmit se mondgy
hogy el vesztetted, hanem csak vissza attad: Gyermeked holt
meg? Nem holt, hanem csak vissza attad &c. Szent Iobbal ég-
gyút csak azt mondhatta, hogy: Istene volt, ő vőtte el &c.*

Sőt pedig az ki lehetetlen dolgot kíván, semmi hátsza nincs,
ezenkeppen ha az ember azt kívánna; hogy az ő felesége, gyer-
meki, barati örökre éljenek; Né volna hátsza, mert lehetetlen
dolgot kívánna, mint ugyan azon bőics beszélget *Cap. 19. pag. 12.*

Tehat teneked környül álló sokaság Istennek s-ep gyülekezte,
te, mit mondgyak? Vallyon s-mit gondolsz felőle hogy az Isten
az ő iteletit elsőben is az ő háza kezdi. *1. Petr. 4. vers. 17. Vesede
csédben hogy az Isten az ő Anyaszent-egyházaának gondviselőit
naponként s-ömöd elől s-edegeti; Ellenben penigh ellenfejed
felette igen s-aporodik? Mit akar magának ez az be vont hintó?
Mit akar magának ez az fekete hat-lo? Oh Ur Isten! Az ki az I-
stennek, jövendőben tinektek is szolgálhat vala: Az ki az Isten-
nek Anyaszent-egyházaának jövendőben kellemetes edes day-
kaja lehet vala, azt bizony ez mai napon takarítottok el s-ömö-
tök elől. Iob volna tehát halgatnom hogy sem teneked mltó-
ságod s-erint eleget beszélletem, Oh Istennek s-világnak kel-
lendő s-ep kicsin virag salatska, Edes s-ülcidet s-epen edesgető
gyönyörűséggel örvendeztető IKTARI BETHLEN CHRIS-
TINA Asszony! Te felőled vallyon mit beszéllyek? Te csak *Thi
desiderium* az te utannad való ohaytozást, kívánságod hagyad ne-
künk! Igaz eleget beszélletem, de mit mondhatunk: Istennek
is az jó kell. Mltó bizony, felette igen mltó, valakik az Isten-
nek Anyaszent-egyházában lakunk, túllunk való tavozafodon
bankodnunk de mivel-hogy minket az Ur Isten meg itt ez sira-
lomnak völgyeben tartoztat, tegedct pedig megh boldogitot.*

Te tenet aula nitens, nos lachrymosa dies.

Nem irigylük boldogságotat hanem inkább mi-is utannad o-
haytozunk, mint hogy ez földi Adamnak-is viselted ábrázat
tyat,

29 Junio.

78.

tyat, viseltyed faretlagid utan az mennyei Adamnak-is az Ur Ie-
sus Christusnak ábrázattat: Nyugossa az Ur Isten gyengé-
steckedet az ő anyyanak kebeleben az földben, lelkedet pedig
az Abrahamnak kebelébe mind addig, míg az Ur Iesus Christus
az ő Szent Angyalinak trombitalafakor testet lelkeddel ísmet
őšve sörkösteti, es az örök életben be vísi, Az hova hogy mi-
is be mehelsünk, engedgye az Attya, Fiu, Szent Lelek &c. En-
nek meg nyerefejert. Mi Attyank, &c.

*****

M A S O D I K P R A E D I C A T I O.

Mellyet tört ugyan azon napon Debreczeni
Istvan Bathori Prædicator es Nyiri Senior, mikor
Eczedből tíftelegessen nagy sokaságtul Bathor-
ban az testecske be kifirtetet volna es az Varas
közepet arra kifirtetet sinben le tetetet volna.

T E X T U S Colos. 3. vers. 3.

Meg holtatok, es az ti életetek el vagyon reytve az
Christussal egyetemben az Istenben.

Nincs oly tökéletes Isten-felő Keresztyen ember, Tekintés-
tes Nagyságos Urak es Asszonyok, es Nemzetes Nemes U-
rak, sereny es gyors vitező rend, tífteletes lelkipastorok, es
eggyigyű kösség, az ki látvan felebarattyanak es Attyafianak
nyomorult állapottyat, rayta megh nem somorodnek. Mert az
mikeppen az testben az tagok, az inak es izek által őšve van-
nak kapcsoltatvan: így az Istenes emberek az Sz. Lelek által,
az igaz hit es atyafiai szeretet által, őšve vannak foglaltatvan.
Es az mikeppen egyik tagnak ha mi faydalma vagyon, az több
tagok-is azon bankodnak: Így az Isten-felő ember látvan attya-
fianak es felebarattyanak nyomorufogat, sineben rayta meg so-
morodik. Meg emlekezven erről Sz. Pál-is nagy sēp szóval intsi
az híveket Rom. 12. vers. 15. es hogy más ember nyomorufogat lát-
van,

van, azon ne örüllyenék, hanem inkább bakodgyanak; Sirjatok, ugy-mond, az sírokkal. De megh az mi fejúnkben az Ur Iesus Christusban-is ez az indulat es termeszet megh talaltatott. Mert az mint Sz. Ianos írja, latvan az Ur amaz Sz. athenyoni-allatoknak az Marthanak es Marianak fegyebeknek is sírafokat, magat ő-is az síralomtul megh nem tartoztathata. El hittem azért Nagyságotk, Uraságotk es Kegyelmetek is latvan az mi Kegyelmes Urunknak egyetlen-egy berelmes gyermeket elötünk halva fekünni ez kis bárkában, hogy fiveben meg fomorodot. Annakokaert, ennek valamennyire valo meg enyhítseere, az el olvasot igiket vettem elönkben, az hol az Sz. írást azt monda: Megh holtatok, es az ti életetek el vagyon reytve az Christussal egyetemben az Istenben.

Tanításomnak vendit imez két kérdésben foglalom be.

1. Hogy hogy holtanak megh az Colosseban lakozo hívek?
2. Ha megh holtak, vagyone azoknak valami életet, es ha vagyon mellyik az, es hol vagyon?

Ez két kérdesről szólok ez rövid orában, Melyben hogy babszesen fogadjassunk, adgyon Isten arra való erőt es segítséget.

AZ ELSŐ KÉRDÉS RŐL.

Hogy hogy holtak megh az Colosse Varasban lakozo hívek? Csudalkozásra méltó dolog ez, hogy azok az hívek megh holtak az mint maga mondgya az Apostol, í-meg-is levelet írt nekik. De nincs az Sz. Páldolgában semmi keptelen dologh, ha az ő brűedet jól megh nezzük. Mert megh halni az Irtasban fokkeppen mondatik; de en mind azokat nem forgatom, hanem csak azokat, az mellyek ez jelen valo fomorú állapotra lattatnak tartozni. Azert egy summában azt mondom, hogy az Colossebeliek megh holtanak ez vilagnak. Mikeppen?

Imez három keppen:

I. Az testi gonos indulatokra es gonos kívánságokra neztve, mellyeket az Istenes embernek meg kel magában foytogatni es öldökleni. Az mikeppen az holt emberben megh fűnik az erzekesfeg: így az hívekben megh kel fűnni az testi gonos indulatoknak es kívánságoknak. Ide hatrab az Sz. Pál nagy feppen inti az Colosseban valo Ecclesiát, hogy az magokban valo gonos indulatokat megh foytogassak. Öldököllyeztek megh,

Ugy mond, az ti testi tagaitokat. Micsoda testi tagok azok. Megh magyarázza ő maga az Apostol, hogy nem egyebet ért ezeken, hanem az paraszalagot, tisztatalanságot, gonos kivanlagot, &c. Az Sz. Iános-is 1. *Epist.* 2. *vers.* 15. mely igen siesen es Atyai módon kerü az embereket mondvan: *Ne diligite mundum, neque ea que in mundo sunt.* az az: Ne béréstetek ez világot, sem azokat az mellyek ez világbán vannak. Micsodak azok az mellyek ez világbán vannak? Megh felel az Apostol: Az testnek gonos kivanlaga, semnek faytalanlaga, életnek kevelsege. Ezek immar így leven, teritem befedemet mi magunkra; Lassuk es vizsgáljuk meg, ha ez fele lsten törvényvel ellenkező indulatok es kivanlagok meg bűntenek es megh holtake bennünk? Mert kűtömben az Christushnak örökös társai nem lehetünk. Tekintünk ez elöttünk fekűvő kis holt testre; mit találunk ő benne? Semmi testi indulatokat, az mellyek ha élet volna ez világbán magokat mutogattak volna, nem találhatni. Azert, az miképpen, minden testi indulatok az ezekenfeggel egyetemben ő benne, ez testi halál által megh bűntenek: úgy mi bennünk-is minden gonos kivanlagok hallyanak megh. Ezt cselektette az Sz. Pál az mint maga írja 1. *Cor.* 9. *vers.* 27. Meg fanyargatom az en testemet, es bõlgalat alá vettem, hogy mikor egyebeknek prædikallok, en meg vettetet ember ne legyek.

11. Meg holtanak az el mulando, semfeny-vesztő világi győnyörűleges jokra nevez-is, mellyek miat sok emberek Istentől es az örök élettől is el szakadnak. Mert az kik tellyesteggel ezek nek attak magokat, azok nem idvözülhetnek. Ez az oka, hogy az Apostol ezekről el akarvan vonni az embereket, az el olvastot igiknek elötte, arra inti őket hogy az oda föl valokat keressék, az hol az Christus ül az Istennek jobban. Vegyük elő az Apostoloknak példajokat az Sz. Mathenak 19. részéből, az hol mikoron hallanak, hogy az kazdagh embernek igen nehez volna idvözülni, azt mondgyak: ihon mi mindeneket el hattunk, es követünk teged: hát mi leszen minékünk? Nem kerestek hát az Tanitványok ez világnak dicsõsége; sőt az ő keves javoknak-is gongyat le teven az Christushnak lettenek követői. Annakokaert ilyen siesen igiretet hallanak az Urul: Bizony mondom tinektek, hogy amaz ujsa fületesben, mikor az embernek Fia ül az ő dicsõsleges békiben, ültök ti-is tizenket békben,

ben, itilven az Izraelnek tizenket nemzetseget. Lesznek hát az itilvetben az Apostolok az Christusnak mint egy *Assessor*, mivel hogy ez vilagiakat el hagyvan követtek őtet. Annakokaert valaki akar az oda föl valo jokban részes lenni, sükség hogy ez vilagi joktul bucsójat vegye, es azokkal csak ugy clyen, mint-ha ma vagy holnap azoktul meg valna. Mert ez vilagnak ábrázatya el mulik, 1. Cor. 7. vers. 31.

Mit hasznalt Herodesnek holta után ez vilagi kevely igazság?
Mit hasznalt Caiphasnak az Papi pompaság?
Mit hasznalt Pilatusnak ez vilagi meltsóság? Semmit sem.

Azert az mikeppen az meg holt ember nem kapdos ez vilagi belpfegen: ugy minden ember, valaki az oda föl valokat el akarja venni, ez vilagi sem fényvefőtő joknak modnelkül valo szeretnek hadgyon beket.

III. Megh holtaknak mondatnak az hivek, ez vilagon valo lok semvedesekre nevez. Mert semmi emberi nemzetleg annyíféle nyomorufagh alá nincsen vettetven, mint az Istennek kicsinded serege az Anyasent-egyhaz, ki ez vilagnak irigységet gyűlöfseget haborgatataf süntelen szenved. De meg az Isten-is, noha mint Atya, hol ehféggel, hol döghalattal, hol külömbkülömbféle betegségekkel, ugyan ezen Anyasent-egyhazat az ő tagjaiban fajtollya es feliditi; annyira hogy ha ezekről gondolkodol az holtakhoz hasonlobbakknak talaltatnak hogy sem mint az előkhöz. Mellyet erzeven az Ecclesia regenten-is, nagy keservefen panasvolkodik az Istennek előtte Psal. 42. vers. 13. ИЖИМОВА, te eredet naponkint meg ötletünk, es böcsültetünk mint az meg ötletendő juhok. Mondgyak, ha az fainak tollai közre masféle tollat elegitenek, meg emesítetik azoktul: Igy az Istennek felid hivi emesítődnek ez vilagnak istentelen fiaiközöt. Halgaf meg kerlek az Sz Pálnak nagy panasfiat 1. Cor. 4. vers. 13. Az ki viselven az santalan sidalmakat es gyalazatokat, azt mondgya: olyanokká lettünk mint ez vilagnak főpredeki, es mint az fűresü hulladekok mind eddiglen. Ezekből azert meg hettfik, hogy az hivek ez vilagnak előtte olyanok mint az meg holtak. De ezeknek beket hagyvan, tekintsünk az mi Kegyelmes Urunknak es Ábfonyunknak Istenben el nyugot szerelmes gyermeke, **BETHLEN CHRISTINARA**, ki mostan eleveniséggel meg fosztatvan előttünk fekszik koporsójában, es gondollyuk meg

Plin. lib. 10.
cap. 9.

átül megh vannak fofztatva; h
 ment ő tollók. Nem de nem hasonlobbake
 egy sem mint az élő fához? Nezd meg semeidde
 lod. Az nap ravással közeleb jöven az ő melegítő es élető
 jevel, az ő cseteket meg hozza, nekik meg adgya es az vilá
 offagra hozza: Igy az igaffagnak napja az Irl Iesus inset föl
 menven az egkben ott tartya magaval egyetemben az mi bol
 dog cletünket.

De kerhdhetned immar en tölém es mondharad. Ha valaki
 az en kincsemet vagy penzemet el reytene en tölém, es en nem
 elhetnek vele, mi hasonol volna ennekem abban? Ne törjed
 ezen feletted fejedet: Mert az Apostol az el olvasot igiknek u
 tanna mindgyart meg felel, es azt mondgya: Mikor az Christus
 amaz ti cletetek meg jelenendik, ti is ő vele egyút dicősege
 sek leven meg tetőetek. Nem olyan az Isten mint amaz hamis
 gazda, az ki az nala legot jobagot mastul el akarja vesíteni; ha
 nem hiv, es az mit az hivek samara tart, azt ketség nélkül meg
 is adgya nekik. Ezekből meg tetőik hát, hogy az minemű clet
 tet itt ez gyarlotestben cletünk, az nem amaz el fogyhatatlan c
 let. Mert ez az clet hasonlo amaz el hívando viraghoz; mely
 ha reggel őep, estvere el hull. Bionyitya amaz nagy őenved
 hető lob, *Cap. 14. Homo natus muliere brevis etate.* az az: Az Aő
 őnyoi-allattul őülettetet embernek rövid clete. Persianak föl
 fualkodot kevely Kirallya az Xerxes muštraivan őantalan hada
 it, el fakad őirva azon, hogy őaz őstendőt annyi fok őaz ezer
 ember közzül csak egy sem erno. De ám bár ne fuffunk peldak
 nak okert masova; ottan csak őemlellyük megh magunkat,
 tekintőük meg ez előtünk valo kis koporfoban valo kis testet,
 az ki noha ideje felől meg elhetet volna: mindazonaltal ihon
 mint az viragnak őep őinc, ugy ennek is viragzo clete el hervad.
 Hát az ő ez vilagi clete, nem igaz állando clet volt. Mas az
 ő clete, mely az Christussal egyetemben az Istenben el vagyon
 őeytve, az ki azt őrzi es hiven tartya. Mely igen rut emberek hát
 azok, az kik azt merik mondani: Am bár lenne Isten az mas
 vilag csak en elhetnek ez vilagon. De ez illyen emberek okta
 lannal is oktalambak, es nem is tudgyak mit őesellen ek.

Herodotus
lib. 7.

Ti pedig Istennek valótot hivi, kik ez vilagnak megh olta
 tok, legy... k 10 remenőgben es bizodalomban. Mert ez kegyet
 len

Uf. admon?

...tartya. Mert azt az hatalmas Isten őrizi,
...tartya oda föl az egekben, hogy jövendőben ezt a
...ptalanokban szabadlagoknak es örökfegeknek levelei nagy
ven fok idciglen meg tartatnak, azonban penigh tűznek avá
hatalmassagnak, gondviseletlenségnek is miata, elveszhetne.
Nem ugy vagy on itt az dologh. Mert ezt az boldog életet Isten
nek kezéből sem tűz sem fegyver, sem penigh egyeb valami oly
dolog ki nem ragadhattya. oly nagy hűvegeffen meg tartya I
Isten az mi életünket. Ezt ő maga az Idvőzítő mondgya, hogy
az ő Iuhának örök életet ad, es soha el nem vesznek, es senki az
ő kezéből őket ki nem ragadgya. De halljuk meg az Sz. Pál
mely sēpen biztattya mind magat s mind penig egyeb hűveket
is: Letetetet ennekem, ugy-mond, az igazlagnak Coronaja,
mellyet meg ad ennekem az U R, amaz napon, amaz igaz Biro:
nem csak ennekem peniglen, hanem mind azoknak valakik
varjak amaz ő tetteses el jövetelit. Micsoda Corona ez? Nem
egyeb hanem az örökke való boldog élet, melyet az Isten tel
lyeíffegeffen igireti sērint az ő hűveinek meg ad az utolsó na
pon. Akkor telik be az Sz. Iánosnak amaz mondasá, 1. *Epist*
Cap. 3. Szerelmefim, mostan Istennek fiai vagyunk: de nem tet
set meg meg micsodak lesűnk. Tudgyuk peniglen azt, hogy
mikoron ő meg jelenendik, hasonlok lesűnk hozzája. Akkor
lesen az, hogy az Atyak s Anyak az ő előttők el bocsatot sēre
mes gyermeköket: Ezek ímet sērelmes Attyokat Anyyokat,
es az jo akaratu baratsagos Isten-felő emberek, egymást meg
fogjak latni. O ki nagy öröm akkor lesen!

Annakokaert Nagylagos Uram es Asszonyom, magatokat ő
vel vigasítallyatok, hogy az Isten sērelmes magzatotokat sēme
tek elől el vevén, job állapatra emelte. Mert noha teste ez föl
dön alusik es nyugsik: mindazonáltal az ő clete az Christuss
egytemben oda föl vagy on az Istenben, melyet neki jöven
ben az U R meg ad. Akkor lesen az U R N A K előtte a
meteknek tellyeíffege, melynek nagy voltat en most
ben meg nem foghatom, sokkal inkább ki nem bef

Entre azért az ki beselhetetlen nagy boldog

tunk könyörűlő Szent Isten kebitgessen bennünket naponkint;
kinek legyen dicshiret es tibteffeg mind örökke.

10

~~~~~

Ugyan azon napon Bathorban estve az test se-
let hogy letetetet mindgyarast az Prædicatio utan.

ORATIO FUNEBRIS.

V *Tersè ita emunctè Poëta:* Poma ut in arboribus pendent:
sic corpora nostra Aut matura
cadunt aut citò acerba ruunt.

Aptissima profectò, & omnium oculis (hoc præsertim temporis articulo) exponenda similitudo isthæc. Nam quemadmodum vehementi ventorum impetu, poma ante maturitatem, austera adhuc delabuntur: ita morborum (heu) gravissimorum sevitiâ plurimi mortalium ante vitæ extremæ metam funestè trucidantur atq; enecantur. Testantur hoc sacra Dei celsissimi seminaria, testantur multorum ac priorum Parentum ejulatus luctusq; acerbissimi, funestissimi. Comprobat, hæc quoq; vestra congregatio massissima. Testatur ad extremum, ILLUSTRIS ac MAGNIFICI D. STEPHANI BETHLEN junioris filia CHRISTINÆ casus amarulentissimus, quæ dùm instar pomi adhuc in arbore pendens, inter mollia Parentum brachia pensa tenebatur atq; alerebatur, vento mortis nefandæ afflato concisa sepulchrum descendit. Hem sortem miseram! Vah mortem omni bestia crudeliorem! Leo animalium quadrupedum ferocissimus, hominem coram eo humi deflexum intactum relinquit; atq; Tu non homines lecto jacentes, non affantes, non currentes curas, sed

— Dilaceras crines fletumq; ululatus implex,
Mæstq; sanguineis ungvibus ora notas.

Quid? Non est tibi distinctio inter potentes & pauperes. Verum
— æquo pulsas pede pauperum tabernas,
Regumq; turreis.

Et quod majus, non respicis virum grandis ætatis, non juvenes formæ elegantis, non deniq; ipsos infantes miserrimos:

Sed sedes ante fores & mæsto pallida vultu
Ad pœnam quemvis, exitiumq; vocas

Hinc Horatius: **Mista senū ac juvenū densantūr sanera, nullū
Sæva caput proserpina fugit.**

Et Psalmographus: **Quis est homo qui vivit & non videbit mortem?
Ac si dicat: Moriendum omnibus.**

O sortem humanam nunquam satis deplorandam! O ab omnibus in toto
vita curricula lugendam! Meritò profecto meritò hæc semper deploranda.
Unde ego quoq; hæc sunt hæc occasione motus, decrevi in hoc amplissimo di-
cendi tunc aliquid de sorte præsentis vitæ humanæ infelici, ejusq; reme-
dio (puta) de morte dicere. Quod dum faciam, obsecro vos, quos tangit a-
mor Bethlehemidum, ut me de hæc re tenui licet, Minervâ dicentem pla-
cidis exauditatis auribus.

Non leves sanè Sapientes videmus ut in Ecclesiâ, ita apud Eibnicos, o-
mnes cogitationes, imò omnes eloquentiæ viros in humanarum miseriarum
deploratione consumpsisse, constat Auditores: nec tamen magnitudinem a-
cerbitatemq; hujus tristissimi ac gravissimi oneris, quo unumquemque
humanum premitur, animo comprehendere, atq; adeo verbis effari po-
tuisse. Hinc quidam:

**Non mihi si lingvæ centum, sint oraq; centum,
possim ulla oratione miserias ac calamitates humani generis explicare; nec
immeritò: Nam nihil ita horribile, nihil tam terribile enunciaripotest
sando, quod non hominum natura serat patiendo, ac gemendo, juxta Poë-
tam: Obruimur morbis, aut succedente Senectâ:**

Et mala tantillos undiq; multa premunt.

O pelagus ærumnarum! (intelligo lobum) prodi quæso & edisserere no-
bis vitam hominis, quid sit, videte, accedit: audite, loquitur: Vita homi-
nis est militia super terram. Quid est quod dicit militiam? non incongruè
sanè, Quod si enim statum militarem acie mentis nostræ inspexerimus,
quæ ibi inveniemus mala? quot pericula? Hunc fames torquet: illum sitis,
Hunc frigus impedit: illum æstus, hic æger cumbit: ille vulnere sanciatas
ejulat, hunc dies premit: illum verò nox occidit, ut verbo dicam: Nulla
salus bello, &c Sic profecto vita humana periculatur, nunc stygio hoste
infestatur teste Apostolo; nunc Tyrannis & eorum tormentis; nunc mise-
riis, paupertate, sitis, fame, dolore & aliis his similibus malis affligitur.

O mortale genus, malè firmum, triste, miscellum!

nunc deniq; à propriæ carnis incitamentis & irritamentis; quæ (proh
dolor) à virtute ad flagitium: à salute ad exitium: à libertate ad supplici-
um: à viâ ad errorem: à luce ad caliginem: ac tandem à vitâ ad mortem
trahere ac præcipitare student. O nos miseros, qui inter mille pericula ita
jugiter

lugiter tradimur ac rapimur, ut dum in terris sumus innumeris vehementissimorum hostium telis exponamur & obijciamur.

Hesiodus dum miseriam vite humanae depingeret, sic loquitur: Et terra plena est miseriarum seu malorum, & mare plenum est. Cogitate Aud. terram, quot in ea sint intollerabilia mala quotve incommoda. Taceo famem, annonaeque gravitatem, quae quam impassibiles sint, novit Urbs Hierosolimitana, non ignorat Saguntus Urbs Hispaniae, ubi tanta fuit magnitudo mortiferae famis, ut Cives extenuato in foro igne, suas res omnes in eum conjicerent, seq. ac suos postremo liberos eodem praecipitarent. Scit denique Urbs nomine Calagurum, patria Quintiliani Oratoris gravissimi, cujus incolae a Cneo Pompeo obsessi, tantam passi sunt famem, ut uxores suas & liberos in usum extremae dapis converterent. Prater eo pestes, cujus tristis memora, testis Constantinopolis, ubi, testibus Volaterrano & Ignatio, tercenta & amplius Civium millia peste consumpta sunt. Testis etiam Florentia, ubi anno a Virginis partu M. CCCC. pestis triginta hominum millia absumpsit. Testis denique Patria nostra miserissima, quae nunc quoque passim dirae pestis injuria nulla non hora misere angitur, vastatur, premitur.

Negligo incendia Urbium & pagorum, quae genus denigratis obscuratisque, laegent plurimi mortalium, ejulant sacrorum DEI templorum moenia, clamant fortissimorum atque inexpugnabilium artium muro, gentium loca Urbium & pagorum desolata.

Sileo inundationes aquarum perniciosissimas, quibus quot pagi, quot Urbes, quot denique regna perire, vestro committo iudicio.

Omitto ad extremum acerbissimos illos cruciatus, quibus multi intus assidue verberantur, ac, huc illuc in varias partes distracti rapiuntur; Tantummodo assero, singulas ferè vocaciones, omnes verè hominis atates suas habere molestias, conente Poeta:

Principium vitae dolor est; dolor exitus ingens,

● Sic medium dolor est; vivere quis cupiat?

Quid vero Aud. de istis bestiis dicam? perpendite, quanta eorum quoque in hominem sit ferocitas! Elephas indias struit; Basiliscus sibilo territat, adventu sugat, visu premit; Leo depredare cupit; Lupus nocere tendit; Leopardus denique magno cum rugitu insequitur, & ut paucis dicam, omnia animalia, tam domita quam indomita in hominem mirum in modum se viant. Comprobat haec longus di Martyrum Catalogus tristissimus, qui quàm nullis tormentis, nullis comminationibus, ab orthodoxae fidei cultu divertiri possent, nunc Leoni, ut Ignatius Episcopus Antiochianus; nunc Tauris indomitis, ut Saturninus Episcopus Ithosanus; nunc

Lupis aliisq; seris, ut Priscus, Malcus, Flocellus, Alexander & ceteri
pro Christi nomine Martyrium passi, traditi atq; expositi.

O vitam humanam lachrymosam, debilem, miserabilem! Cupis vivere?
cupias & periclitari. Quævis mundana? invenies mala.

Mundana cuncta sordida
Terrena cuncta perfida
Mundana cuncta pessima
Terrena cuncta noxia
Umbra mundana omnia
Misera terrena omnia

O vanitatum vanitas! Amas mundum?

Mundus amat sine corde manus, sine pectore lingvas,

Nec sine felle unquam mella dat ebibere

Hic miser est & erit, qui mundi gaudia quærit.

Cùm itaq; *A* tanta sit mortalium vite molestia, tanta miseria, tanta
vicissitudo, tot mala, tot pericula, tot deniq; advesitates: Quis quaso esset
mortalium, qui vitam cuperet, optaret, anhelaret? quis esset, qui cum Pa-
triarcha vita non taderet suæ? Invenio unum, vel: rectius nullum. Quare
A. cogitate de viâ & remedio horum malorum & vitandorum, discite anti-
dotum. Quid remedium? Quæ viâ? cupis scire? Audi, dicam breviter
est mors. Amara responso? ferit pectus? titillat aures? Audi Philoso-
phum: Mors, est quasi viâ transitoria ad æternam quietem. Quid? ad
Christum testante & Apostolo: Cupio dissolvi & esse cum Christo. Item:
Mors mihi pro lucro est, Militiam exerces? Opta lucrum, Optas lucrum?
opta & mortem. Christianus es? Cupias esse cum Christo. Cupis esse cum
Christo? Cupias mortem. Es laboriosus? Ama quietem. Amas quie-
tem? Ama & mortem. Pretiosior mors ipsa nativitate cur non amares?
Seminator enim corpus nostrum in ignominia, surget in gloria. Mlntatur
in corruptione, resurget in incorruptione. Cur fugeres? Pretiosa est coram
Domino mors sanctorum ejus. Cur trepidares? Mors (teste Cicerone) por-
tus est malorum, persugium ærumnosa vite. Cur mortuum luget? Inquiat
aliquis: Hæc omnia mihi placent, sed filij mei, quem in delitiis habui, obi-
tus animam meam graviter perturbat, frangit, concutit atq; affligit. Ani-
ma d' verie & Parentis tristissime, neminem tam adamantino pectore esse, nec
adeo omnis humanitatis expertem sentio, qui sine ullâ perturbatione ferre
possit id, quod accidit, cujusq; animam valde ac valide casus sui filij fune-
stus non affligat. Verum si ob eas res, quæ nobis acerba accidunt lamentari
atq;

atq; continuo lachrymari vellemus, projecta ad eam rem omne tempus vite
 nostra nequaquam nobis sufficeret, & licet cuncti nobiscum lugerent ho-
 mines, efficere tamen non possemus, ut luctus noster affectione careat, nec
 unquam lachrymarum vis, sit quamvis vel maxima, explere & resarcire
 jacluram earum rerum poterit, quæ adverse eveniunt. Cur ergo luges? Co-
 gita Prophetam monentem & desine: Invenisse tacens, & mortuorum lu-
 ctum non facies. Adversarii DEO? Si bona recepisti, adversa etiam pa-
 tienter ferre memento. Dicat ad extremum: His ananem & facilius
 obtemperarem, nisi illud me affligeret, quod gnatus & filiolus noster ante
 tempus excesserit. Audi: invocantur boni ante tempus, ne diutius vexen-
 tur à noxiis, item: Auferuntur parvuli immaturo, ne alnis genitoribusq;
 emortuis orhati relinquuntur, sicq; calamitatibus magnis &rumnisq; in fini-
 tis expositi, crucientur. Rursus: Talius est regnum cælorum. Quid ad
 hæc dices? Habes nihil, nisi illud Patriarchæ: Dominus dedit, Dominus
 abstulit; Sit nomen ejus benedictum in æternas perpetuitates. At vobis Par-
 tuloosissimi quid læti exhibeam? quo consolationis genere donem? Audi-
 te: Non orhati estis filiâ, sed expetenti reddidistis; non evanuit vita ejus,
 sed in melius commutata est, non terra absorbit, sed cælum recepit, non
 deniq; perivit sed prævit unde tali vos solatur elogio:

Parcite quæso Pater, Mater mihi parcite vobis, Cluj
 Parcite! lenta mihi molliter ossa cubant.
 Et portum teneo, vos turbida jactitat aura,
 Palmam ego jam tetuli; Vos fera bella manent,
 Montis me anfracti superato vertice sisto,
 Vos at in hunc duro calle fatigat iter.
 Undiq; vos lachrymæ, vos undiq; tristia cingunt,
 At ego cum superis gaudia mille fero.
 Infera despicio, vos suspicitote superna.
 Desinite ad vestras me revocare plagas.
 Vos ad me potius, quam me ad vos ire precandam;
 Vos mihi, non vobis jungar, oportet, ego.

Ad Populum.

Et tu grata Cohors, quem Christus sanguine donat,
 Fide Deo, Mundum despice, disce mori.
 Tantum est.

Estve az éjben mikor le tórték az testet az
Oratio után.

Rhythmi Hungarici.

I.
TE Pannonianak
Nemes tartomannak
Szomorodot serege
Még tan Hunnianak
Vitéz Mars fiának
Ényesleges öröme,
Fiknek minden felől
Főllő s közep rendből
Ram nevezémetek fénye:
II.
Ez késerves jay fiok
Siralmas enek fiok
Kérded mire valok?
Harangok zengésű
Sokak könyvezésű
Miert hívé homorítók?
Ez sírussal gyáblo
Fekete koporsó
Megmondgya mire valok.
III.
Tudgyuk az hívekkel
Világ herte szerrel
Minden rendek hallottak
Mennyi fok Királyok
Hercegek s Császarok
Halal kezét költölkak,
Imperatoroknak
S-életet fokaknak
Az Parcák el fogyattak.
IV.
Az első Szent Atyak
Rega Patriarchak

Töle meg ölettének,
Isten Prophetái,
Kedves Apostoli,
Meg nem menekettének,
Töb Keresztyen nepek
Noha voltak hívek
Gratiat nem nyertének.
V.
Amaz régi Adam
S-nagy hitű Abraham
Kegyess életű Jacob,
Ez késerves völgyben.
Mint arany az tűzben,
Igy meg próbaltatott Iob,
Halal előtt másnal
Avagy csak Iruisnal
Nem volt tudod ő-is job.
VI.
Noha éantalan fok
Főlvény gazdak dúfok
Világban örvendeztek
Sok erős vitezek
Szep ekes semelyek
Igen gyönyörkörtének,
Ezek az bölczekkel
S-tudos emberekkel
Halal tőreben esték.
VII.
Vallyon Atyllanak
Isten ostorának
Lehetecje mentsege?
(Az ki ez vilagnak
Nagy fok Királyoknak

Vala rettentelere ,)
Nem : mert az halalon
Mint erős baynakon
Nem vala győzödelmé.

VIII.

Sandort Augustussal
Chræfust Dariusfal
En elő nem hozom itt,
El hagyom Pompejst
Xerxest es Tulliuft
Kiket az halal el vitt ,
Csak tekencz hazadnak
Edes Patriadnak
Immar ki dült öflopit.

IX.

Hol hiv Mathyas Kiraly
Es az Lajos Kiraly
Szegeny hazank kü-fála
Hol Bathori Istvan
Ki mint az Sz. Istvan
Szepen tündöklék vala ,
Hires Eczed Vára
S-templum Bathorina
Megg felel erre sirva.

X.

Az Hercules győző
S-hírrrel nevel felő
Felfeget Bethlehemus ,
Az kit mint egy Lajost
Emlitnek meg már most
Mert volt ra nagy respectus ,
Tudod ő is meg holt
Ez vilagbol ki mult
Eljöt volt az terminus.

XI.

Nincs hát semmi bizony
Ez seles vilagon
Vegig meg maradando ,

Mindennemű bepleg
Kivant jó egeffeg
Csak ideig allando ,
Minden fris eppület
Csak mint az lelekzek
Egy soval el mulando.

XII.

Hát ennyi sok példat
Ily sok Historiat
Mit hozok ez dologra
Ez felette gyazban
Buritatot ágyban
(Tekencz az koporsora ,)
Be helyheztetet test
Kit nem bant már keresit
Im jay mikeppen jara!

XIII.

Ki midőn ez seles
Romlotsággal tellyes
Szin mutató vilagba
Mint ssep piros rosa
Zöldellő Cipros fa
Ugy nevededik vala ,
De az sárga halal
Ki mindent le kábal
Tőreben be akada.

XIV.

O Isten nyajanak
S-Ecclesiasjanak
Hivseges Patronusa!
Ózvegyek s-arvagnak
Keresitven hazadnak
Ki vagy igazan Attya,
Męltan juttal gyasra
Mert semed vilaga
Fekszik az koporsoba.

XV.

Ti Musak ligeti

Szep kies-helyei
Tavozzatok örömtül,
Mert Pindus halmanak
Szep viragzasanak
Let bantafa az dértül,
Heliconforrafi
Kedves folyamati
Nem úressék az téltül.

XVI.

Hogy ha keserveffen
Szent David regenten
Az Absolont siratta,
Mikor hazajara
Tamadvan Attyara
Az harczó meg holt volna
Sirhacz te-is ugyan
Ez cseten mostan
Szomoru sivú Atya.

XVII.

Bezettg keserves lón
Az alma kit meg ön
Első Atyánk az Adam,
Mert minden nyavalya
Buknsk morotvaja
Kéánk álla az utan,
Ugy kel mar kentelen
Nckünk keserveffen
Iárnunk az halal uttyan.

XVIII.

De böles iteletű
S-kegyes természetű
Szent IZHOVA Istenünk,

Kiben mint kü-salban
Kereszten hazankban
Vettyúk mi remensegünk,
Ez keserves Pompat
Szomoru Coronat
Örvendeztetd meg kerünk

XIX.

No Keresztensegnek
Meg valtót bent nepnek
Hivseges Coronaja
Mi kegyes Urunknak
Ki mult magzattyanak
Testet az koporsoba,
Lelket az Christusnak
Hivek Paistoranak.
Ajanlyad Szent Markaba.

XX.

Fényes dicsőségben
S-sentek seregeben
Örvendező Asszonyunk,
Lelkednek az Menyben
Testednek az földben
Boldog nyugvasi kivanunk,
Az örök életre
Angyali öröme
Tamaßson fel Christusunk.

*Ioanne Vileki Al.
Sch. Debr.*

Estve az test felet utolsor ugyan az sin alar.

LESUS.

Protogrammata.

Cur tristes Musa perfundunt hasce querelas,
 Aures, qua tristi rore rigant madidas?
 Horrisonusq; frequens concursu quidve tumultus
 Spectatum veniens, hinc, celer inde ruit?
 Rixas, annè leves stadiodromos (ut quibus illi
 Oblectent animos) cernere Olympicos?
 Illa nihil (~~nonnulli~~) jurant hinc, leta nec aures
 Verba tuas onerant, gaudia nulla dabunt.
 Spectatum venies? cernes lugubria Iesus
 Pignora: quæ tristi nuncia dant animi.
 Turbida nam Musa modulantur carmina Iyra
 Bistonîa: aureolas imbre rigante genas.
 Insuper infundit luctusq; novena Severum
 Turba gemens: fletu polluit atq; solum.
 Nimborumq; leves superant & turbine Iesus
 Hesperidum Nympha, Mysiadefq; Dea.
 Anquirunt multi, quænam sit causa dolorum?
 In promptu causa est: trux LIBITHINA fuit.
BETHLEMIDAE stirpi gemmam (qua floris in instia
 Fulgebat) teneram, mors truculenta necat,
 En jacet, en tenerum tumulatur nobile corpus,
 Vadit & in cineres tanta propago sacros.
 Tanta propago sacro tumulatur cespite, cuius
 Hungaria tellus vix habet ulla parem.
 Hæc siquidem clavo tali deduxerat ortum
 Sangvine: qui toto semper in orbe viget
 Lumina Pannonij qui semper clara suere
 Dux, fiducia, Rex, Spes, requiesq; soli.

Exemplo GABRIEL, nulli pietate secundus,
 Seu virtutis opus, respiciatve genus.
 Non illo quisquam bello prudentiar unquam
 Exiit: aut vita commoda tanta tulit.
 Fama sagax totum cuius peragraverat orbem,
 Nullaq; jam latuit nomine terra suo.
 Imperio siquidem gentes pravitare rebelles
 Subiunxisse potens, atq; domare fuit.
 Lustra, quibus vixit tranquillâ pace vigeant,
 Institutaq; fuit religionis apex.
 Illi licet annis vixidum vite duobus
 Lustra tria ex numero jam repetita volant,
 Arciteneus Solis dum cursus dirigit, & mox
 Adventans bruma frigore serui hycms.
 Spiritus (ebeu quam cunctis miserabile fatum!)
 Æthereas repetit caelicolasq; vias.
 Praesidium miseris, depressis forte levamen,
 Auxilium cunctis, spes & egenis erat.
 Entheaq; in nitido vixit vis corpore sano,
 Quodq; fuit dignum laude, decens habuit.
 Cujus si laudes plectro meliøre canendas,
 Qui referat verbis, arte Maronis opus.
 Testis Pannonia, est mihi Transylvania testis,
 Quo duce praclaro crevit utrumq; solum.
 An non tanta hominum passi funera sepe ruina
 Illius, nobis triste gemente docent.
 Bellorum strepitus, Marortiaq; arma cruenta,
 Quae patrios lucem corripuere lares.
 Interea ancipiti dum res versatur, & omnis
 Sublata e medio spes rata prospicitur.
 Lucifer interdum surgit Titanis ad ortum,
 Aliter BETHLEMIDAE posteritatis honos.
 Ingenti in patriam qui dum flagyaret amore,
 Se Patrem Patria comprobat esse pium.
 Sollicitus miseris ut opem serat auxiliunq;
 Idem animus, semper consiliunq; fuit.
 Assi nil ut referam Patris de laudibus hujus
 Desunctaq; pia collachrymantis avi.

5

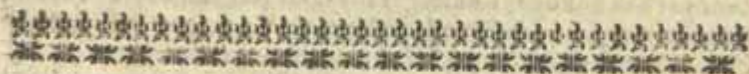
(Cujus sive genus , laudes seu conficiis ; omni est
 Ingenio solers , consilioq; gravis.
 Magnanimos inter celebrabitur ille Patronos ,
 sidera dum fulgent auricomata polo .)
Atriades referunt laudes generosa **PATRONI**
 Facta ; probant claro sanguine progenitum .
 Gloria Divini comes est & muneri ejus
 Ingenium junctum Palladis arte novâ .
 Nestori eloquio exculto nil cedit **Ulyssis** ,
 Herculeas bellis exsuperâsse manus ,
 Incita bellorum non illo fortius **Hector**
 Bellipotenti **Ajax** excoluere simul .
 Formam utinam , genus aut spectassent spicula mortis
 Quicquid inest summis , Magnificisq; **Viris** .
 Ingenium velox , præstanti corpore formam ,
 Noxia non mortis toxica tela ferent .
 Candida non lactuq; palatia **Morta** rigasset ,
 Quæis nunc plena domus angulus omni inest .
 Invida nec jaculis primogenitam hanc tetigisset ,
 Unica spes **Matri** , qua sueratve **Patris** .
 Delicias inter blandas præstantior omnes
 Hæc futura spes posteritatis erat .
 O rigidas nimium surientes has **Tisiphonas** ,
 Ordine constantes , sed nece perceleres !
 Magnorum pariter rumpentes fila minorum ,
 Quæ **Lachesis** lida contrahit arte colo .
 Insequeris **Dominos** , eharas soboles **Dominorum** ,
Atropos , ab duri pectoris & rigidi !
 Nulla inter servos , **Dominos** discretio nulla ,
 Regum , seu miserum ratio nulla tui .
 Insequeris teneras lactantes ubera matrum
 Infantes , natas **Stemmate Nobilium** .
Mæc docet **HEROIS** nata fors flebilis alma
BETHLEMII , sato præpete qua cecidit .
 En cecidit , cecidit , cecidit **CHRISTINA** , parentum
 Unica lux , qua jam sideris instar erat .
 Rure velut flagrans refecatur salce novellus
 Flos , qui manè riget , vespere jamq; cadit .

Omnia mors aequo frendenti lancinat ictu,
 Non genus, aut proavos respicit illa graves.
 Inclita quae patria fuerat lux, stella cornescans,
 Hocce decus rapuit mors truculenta necans.
 Sustulit, ah rapuit, rapuit LIBITHINA cruenta!
 Complevit madidis lactibus atq; solum.
 Res manifesta equidem; nam vixidum mensibus annos
 Bis senis transe tertius in te citus.
 Enecat, & primo rumpit fulgore iuventa,
 Stamina: sic Gyro lumina claudis aevi.
 Quid superest tandem, lugubres quam edere sonos,
 Curia, Tempia, quibus limina iam resonant.
 Vota igitur Musae fundant mississima sacrae,
 Et quae sit tanti causa doloris agant.
 Ingentes gemitus cuncti de pectore imo
 Fundant: atq; Chorus carmina triste canat.
 Exequias Charites solenniter atq; decenter
 Instituant, blande tres bonitate pares.
 Sed quid sollicitis pectus macrovibus aegre
 Findimus: an non sic mors sua quemq; manet.
 Cunctos vox pariter (Vates Divinus ut inquit)
 Una manet, leti nam peragenda via.
 An non pallida mors aequo pede pulsat utrumq;
 Fronde tegente casas, marmoreasq; domos.
 Turres sublimes, Regumq; palatia summa
 Scandit: sceptris quibus complicat alta solo.
 Ipsa nihil precibus quamvis persaepe rogatis
 Flectitur: haec pariter sortia membra quatit.
 Nobilium genus, argenti quoq; pondus & auri.
 Non curat solidum mors inopina decus.
 Demittit haec Proceres: nil fallax gloria mundi
 Nos jurat, ast fallit, lubrica namq; serit.
 Optima pars igitur quisquis caelestia quae sunt
 Mente petit tota, regia tecta poli.
 Mente petit tota, quisquis caelestia regna,
 Aeternum fruatur, pacesq; tutus erit.
 Inquietus miserum lectus cessabitur illic,
 Iustitiae stultus quisq; potitus erit.

16

*Nascimur in mundum nudi, transibimus omnes
Nudi; nil brevis haec vita fugaxq; dabit.
Omnia carminibus modulatis tradita qua sunt,
Edocet hac coram corpus aeneu tenerum.
Ossa licet ejus tumulentur cessite duro,
Spiritus aetherea ass' gaudia carpit ovans.
Gaudia jam caeli capiat, capiat, requiescat
Mente polo, & tenero corpore vitæ solo.*

A
Stephano S. Vasarhelyi.
Alumn. Sch. Debr.

H A R M A D I K P R A E D I C A T I O.

Mellyet tőtt Pecs-Váradí Peter Varadi Prædicator, maſod napon reggel, die 26. Novemb.
A Z N A G Y S A G O S K I S D E D B E T H L E N C H R I -
S T I N A H I D E G T E S T E F E L E T, M I N E K E L Ö T T E
Batorban az háznál felvétetternék, es az
Templomban az ő ſomoru haylekaba
felkeſertettnék,

K E S Z I T Ő B E S Z E D.

Csudalom Iſten-felő hívek, kegyes természetel es jó hitrel
nevel tündöklő, felső, közep es alsó, belső es külső ren-
dek; Nagyſagos Urak, Vitezlő férfiak es kőſ emberek: csuda-
lom, azt mondom! mikor meg gondolom, hogy az életben ha-
lal es az halalban élet vagyom. Mert az halalnak minden terme-
zeti es tulajdonſaga ez, hogy az életet rontsa es megh fojtsa.
Élet az mi fejtünk, az I H E S U S C H R I S T U S, ſőt az 4 életnek
fejedelme: mindazonáltal megh holt: de úgy holt meg, hogy
egyſer ſ-mind eleven volt. Megh holt, az menyiben, ember
volt, eleven volt az menyiben az Iſtennek öröкке való igaz
Fiá volt.

Az élet es ha-
lal egymás-
ban lakoz-
nak.

2 Act. 3. 15.

Es mi-

Az hírek az
Christusban
meghalván
élnék.

Apostrophe
1. ad mortu-
am, 2. ad
Auditores 3.
Ad Parentes
mortuæ.

Es mivel az CHRISTUS ugy holt-meg hogy mindazonal-
tal eleven volt es él, ez az oka, hogy az valasztot hívek is, mint
tagok, meghalván élnek: mert az ő benne valo igaz hit által
kimulván örök életre es véghetetlen öröme jutnak. Ez Ijzat
Bavai erősitik Ildvöziróknak, Iohan. 6. vers. 47. Bizény bizény
mondom tinektek, az ki hissen en bennem, annak örök élete vagyok. Im
hallyuk, hogy az valasztottak meghalnak, s-még-is élnek.

Hát te clóttünk lévő, koporsóban fekvő gyenge fcp fű-
zeczke, BETHLEN CHRISTINA, vallyon megholtale a-
vagy él? kit gyszolj it állo sokaság kin könyvez Nagyságos Il-
runk, STEPHANE BETHLEN, nőmes Varadnak fő Kapi-
tánnya: Kin sokogz, s-keferges illy igen Nagyságos Asszonyunk
SZECZI MARIA? Csendezedgyetek. Ez magzat meg halván
ime él, es csak mostan közönté az mennyei lereget nagy fio-
zattal, mellyen almélkodanak mindének nagy öremmel. Oda
érkezek az hova öröktől fogva famlaltatek: jay mit busulunk.

Egy kevesse tavozok el tőlünk, egy kevesse reytozok el elő-
lünk. Lépek be az Istennek mennyei ágyas házába, hogy felől-
töztefsek az ártatlanságnak draga ruhájában, es meg ekefsittef-
sek az szép boldogságnak kozorujával. Lešen, hogy ezennel
meg mutassa magát, es velünk csudaltassa megh uyjult ábrázat-
tyat. Varjuk hát csendessen mi is halalunk orajat, es az boldog-
ságnak kivánatos jutalmát, hogy ő vele egygyúr birhassuk az
mennyeinek Országat.

Könyörges.

Örök mindenható, minket igazgato es megh valto Iste-
nunk, legyen neked nagy hala, hogy életünket meg tartad, ha-
lalunkat halasztad az vegre, hogy kereshetnök az mi idvősse-
günket, es terjezthetnök az te dicsőffegedet. Kerünk tegedet a-
lázatosan, herelmes Fiadnak draga érdemejert bocsásd megh
bűneinket, es Szent Lelkednek ereje által uyjies megh életün-
ket, nevellyed gyenge hitünket, tarcs meg jo lelki ismeretün-
ket, es jóvendőben ad kezünkhöz az mi mennyei örökfegünket
es boldogságunkat, holot tegedet sinről sinre lathassunk, es
mind örökke vetek nélkül szolgálhassunk, Amen.

Mi Atyánk ki vagy &c.

A S S U M P T I O T E X T U S.

Hogy magunkat ez vilagtul es annak mulando gyönyörűse-
getül inkább elvohassuk es az mennyei jóknak kerescsere birhás-
suk

17
fuk, gyakorta meg kel gondolnunk, hogy nem az mi hatal-
munkban legyen állapotunk, es változás i-vidontagság alá le-
gyen vetteten minden dolgunk. Erre bölcs Salamon, az ő
Egyházi könyvenek hatodik részében, az három utolsó versék-
ben, fepen oktat minket, mely ő oktatafat ez somoru alkol-
matossággal halljuk meg figyelmetesen.

T E X T U S.

Eccl. 6. vers. 10. 11. & 12.

Verfio Piscatoris.

Akar ki mi legyen, immar nevének neveztetet, es tudva vagyon, hogy
ő ember legyen: es hogy nem veselkedhetik azzal, az ki nalanal erős.
Mert sok dolgok vannak, mellyek meg sokasittak az híjjában valóságat:
mi haszna pedig embernek abban? Mert ki tudja, mi legyen jó ember-
nek ez életben, az ő híjjában-valetenek napjainak számában? mellyeket
altal-megyén mint arnyékon? mert kicsoda jelent meg az embernek, mi
következék ő utanna ez világon?

E L Ő L I A R O B E S Z E D.

Teljes vakmerőséggel az Istentelenfeg. Mert az ki Istente-
len, az nem csak síveben meri az Istent tagadni, hanem u-
gyan nyelvevel is meg vályya, hogy sem Isten, sem Istent gond-
viseles, sem menyország, sem pokol nincsen. Az első erőssiti
Sz. David, Psa. 14. vers. 1. mikor így szól: Mond az bolond ember az
ő síveben, nincsen Isten. Az utolsó vilagosította amaz Sejus nevű
Római Polgat peldája, ki mind az Istent, s-mind az mennyei
boldogságot tagatta, viseltetven ilyen oktul, mert, az mint
Martialis bizonyította, mindenkben előmenetele vagyon es jó
seregcseje, miulta ezt hísi:

Nullus esse Deos, inane cælum,
Affirmat Sejus, probatq, quod se
Fæctum, dum negat hæc, videt beatum.

De effele Istentelenek, akar mit gondollyanak es állyanak
Isten felől, az ő gondviselete es cselekedeti felől, az Keresztye-
ni hit meg áll, es mozdulhatatlanul marad, mely ez, hogy le-
gyen Isten, ki mindenecket es az emberi dolgokat is, az ő aka-
rattyának meg változhatatlan tanacsabol gubernallja, bírja, i-
gazgattya: ugy hogy, sem élet, sem halál, sem boldog, sem bol-
dogtalan sors: sem jelen-valok, sem következőendők törté-
netből

Mi vonyak-
son elinker
ez világot.

Vakmerő az
istentelen-
ség.

Sejus civis
Romanus a-
theos.

Martialis.

Keresztyeni
hit, hogy le-
gyen Isten.

netből es vak szerencséből nincsenek. Innen mondgya Ago-
ston *Doctör, To. 3. in Enchirid. ad Laurentium, cap. 95 pag. 244. edit. Lugd. an. 1562. Non sit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo: Nem lehet valami, hanem ha az mindenható akarja lenni, vagy meg engedven hogy legyen, vagy maga cselekedven-meg.*

Ar. Istent
cselekesi, az
gonoszt bi-
zonyos okert
lenni meg
engedi.

Reszei ez ca-
patnak.

1.
2.
Summa.

Feltett eszel,

1.
2.
Votum,

Ezent bizonyitgya Salamon az meg hallot igékben Mert e-
lebb menven az emberi hívágoknak meg irafaban, ez hatodik
*caputnak felfo verseiben, az első versül fogva eddiglen, vádol-
lya az hiyjaban valo felvényseget. Most immar ez utolso három
versekben, karhozattgya az olyan bögalmatoslagot, mellyel
valaki jelen valo avagy jövendő ellenkező forlat igyekezik
meg változtatni, holot az, nem ő hatalmaban, hanem Isten-
nek legyen helyhezteven rendeleseben, mivel ő nem bír.*

Hogy azért innet valami időseges hasnot es lelki értelmet
vehessünk, két dolgot lassunk meg rövideden: 1. *Mit tanit-
son Salamon?* 2. *Micsoda okokkal bizonyitgya azt?* Ezeknek meg vizsgál-
lajara es hasnoson meg értétere adgyon erőt az Ur Isten, Amē.

A Z E L S Ő R Ő L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Mit tanitson Salamon?

Salamonta-
nitsá.

Az Isten e-
rősb az em-
bernel.
Kettő az em-
bati forsa.

Rövid értelemmel azt tanitgya itt, Isten Lelke által, Sala-
mon, hogy az ember hiyjaban bögalmatoskodik azon, hogy az
ő Istenül réndeltetet forlat meg változtathassa. Ezt akasja je-
lente ni, mikor azt mondgya: *Az ember nem vetekedhetik azzal,
az ki nálamal erősb, vers. 10.*

Kettőféle forsa vagyon az embernek, kedves es kedvetlen;
Kedves forlat, ki igyekeznék meg változtatni, holot azt inkább
mindenkeppen akarja nevelni es öregbiteni? Az kedvetlen
avagy ellenkező es boldogtalan forral *predical* azért itt Sala-
mon. Ez három-féle. Eggyik szerencsetlenségnek, másik egef-
segtelenségnek, harmadik halálnak forsa es állapattya. Így az ki
kicsiny értékű, nevetelen avagy szegény: mondatik lenni szeren-
csetlenségnek állapattyanban, mint CHRISTUS Urunk, ki-
nek ez földön nem volt annyi helye, ahol az ő Sz fejet lehaytgya
es meg-nyugosza, *Matth 8. vers. 10.* Mint ismet az Lazár, kinek
nem volt annyi falattya, mellyel ehseget meg enyhitse, *Luc. 16.
vers. 20. 21.* Voltanak szegény állapotban még az regi Romai had-
nagyok es vezerek közzül-is nemllyek, kikről *Claudianus in
quarto Honorij consulatione* ekkepen ír:

Három féle
az kedvetlen
fors.

Romal szeg-
ény forsa fő
emberek.

*Pauper erat Cuius, reges cum vinceret armis :
Pauper Fabricius Pyrrhi cum sperneret aurum :
Sordida Serranus flexit dictator aratra.*

Azt mondgya, hogy *Cuius, Fabricius es Serranus* az *Romai* re-
publicaban, nagy emberek voltak, es hasznoson szolgaltak,
mindazonáltal bukólködő állapotban voltak.

Az ki pedig testének avagy elmejének erejétül es észfejetül
megh foztatik, mondatik lenni egesztelenlegnek állapotya-
ban, mint amaz *Aeneas*, ki gutta ütésben nyolcz estendeiglen
fekdt, *Act. 9. vers. 33.* amaz *Aethiopi* allat, ki vér folyásban tí-
zenket estendeiglen gyöttrődöt, *Mar. 5. vers. 25.* amaz nyavalyas
Ferrius, ki Jerusalemben harmincz nyolcz estendeiglen nyo-
morgot, magaval joltchetetlen leven, *Iohan. 5. vers. 5.* Saul az
Izraelnek ellő Kirallya, havas es elmejében bufongo volt, *1. Samuel. 16. vers. 15.* *Es sequen* *Nebucha Inefar* az okosfagtul megh
foztatott volt, *Daniel. 4. vers. 34. 35.* Hatalmas Isten, hívem
nagy az bűnnek merge, melyből nem csak az testnek, hanem
megh az leleknek es az elmenek-is esct nyavalyaja!

Epiphore-
ma.

Az ki vegezetre kimulasban vagon, mondatik lenni halál-
nak forsban es állapotyanban, mint *Urunk Christus* az *Kercst-
fán*, *Kereftelő Iános* az *tömlöczben*, *Polycarpus* az *tűzben*, *Luc. 23. vers. 46. Matth. 14. vers. 10. Lib. 3. Niceph. Callisti, cap. 35. pag. 185. edit. Paris. an. 1574.*

Azt tanyitgya azért *Salamon*, hogy effele jelen valo es kö-
vetközendő állapotyan es foifat az ember, semmiféle szorgal-
matossággal megh nem változtathathatta, holot azt Isten
egyfer, ugy, az mint vagon el rendelte. Az Isten rendelset
penig ki bolygathatta? Pörít vesti el, az ki Uraval pöröl, kö-
zönfeges mondas: Azt-is hallom, hogy ügyent vall, az ki na-
laqal erősbeltessen fel. Példa legyen *Milo Crotoniates*, ki erejhez
bizvan, mikor egy ket-águ állo fát, ket fele akarna hafítani,
karjait az fa hafitekja oda csipven, az farkafoknak len praedaja.
De en itt nem elők, sem *proverbium* mal, sem példával. Mert azt
bizonyoson tudom, hogy neha az ember Uraval pozóihet, es
rayta igazat nyerhet. Azt-is példákból latom, hogy az erőtelen
az erősen győzödelmet vehet, mint *David Goliathon*, *1. Samuel. 17. vers. 50.* De ezt igazsággan meg tapasztalom, es Sz. I-
rásból vizsgálom, hogy senki Istennel nem pörölhet, senki ray-

Pausanias e-
pud Corin-
& Ovidius in
Ibin.

Senki Isten-
nel nem pö-
sölhet.

Apostrophe
ad ordines
humanos.

Béldak)

Salamon bi-
zonyítása.

1.
Argum. à
decreto Dei.

Propositio
maior.

ta győződelmet nem vehet. Mert Iob Patriarcha, cap. 9. vers. 3. azt mondgya, hogy, ha az ember Istennek akar pörzteni, nem seletve ezet Bavara egyzet. Nebuchadnesar Daniel 4. vers. 35. azt vallya, hogy nincs az ki Isten kezét meg tilthassa, avagy neki azt mondhatta, mit cselekedel? Szent Pál Rom. 9. vers. 19. azt kerdi: Az Isten akaratyanak ki áll ellene? Mintha mondana, senki. Lássam azért, ki igazgathassa Isten.

Tencked ember, hiyjaban nem tetűik, hogy alacson sorfu, nemtelen es fejeny vagy, ha Istennek tetűik. Légy hires neves, nemes es gazdag, ha lehet. Nem lehet. Te hires neves, nemes es gazdag ember, kerűd el az alacson, nemtelen es fejeny sorlot, melyre tegedet Isten rendelt, ha lehet. Nem lehet. Te nyavalyas, beteges, elmejeben meg fogyatkozot, kicsiny esű ember, legy vastag, egesseges, elmés es nagy esű, ha lehet. Nem lehet. Te az ki meg meg nem akars halni, vagy be-
relmes felesgedtűl es gyermekedtűl meg valói, ne haly meg, felesgedtűl, gyermekedtűl ne valy meg, ha lehet. Nem lehet; Te akarmi somoru es kedvetlen állapotban legy, tegy rola, ha lehet. Nem lehet.

Joseph es Maria, Urunk sűlei, nem tickolhatak az fejeny sorlot: Irvs es Codrus meg nem malolhatak az kuldus állapotot. Croesus Lydianak Kirallya, hiyjaban hanyavete boldogságat, mert ugyan meg kelle kosztolni Cyrustablágat. Elhittem C. Merenas elcavoztattra volna, ha lehetet volna, az mindenkori hideg le-
lest, Ajax az bolond dűhűskűdest. Alexander Magnus es Atilla az ketelen halalt, de nem lehetet. Es ez az mit tanit Salamon. Lássuk mivel erűsítte avagy bizonyitja azt.

A Z U T O L S O R O L.

Micsoda okokkal bizonyitja azt?

Harom okait adgya Salamon az ő tanitsanak. Az első vetű az Istennek decreto matul, örök rendelkezetűl, ilyen Syllogismus fierint: Az mit Isten elrendelt, hiyjaban forgalmatoskodik ember azon, hogy azt meg változtathassa. De kinek kinek jelen valo es követkűzendű sorlat es állapattyar Isten rendelt el: Hát hiyjaban forgalmatoskodik azon, hogy azt meg változtathassa.

Ez argumentonnak első része abbol tetűik meg, mert az tizedik versben azt írja Salamon, hogy az Isten erűb az embernel. Hát az Isten rendelkez-is erűb az ember akarattyanal es forgalma-

galmatoffagana. Azert amannak helyben kell maradni, ennek hijjaban valonak kell lenni. Pharaoh es az *Aegyptiusok* igykeznek vala azon, hogy az vörs Tengerbe ne vesinenek: de mivel Isten ezt felidök elrendelte vala, vegbe kelle menni akaratyok ellen is, *Exod. 15. vers. 25. or sequen.*

Mafodik tebe innet bizonyosodik meg, mert *akar ki mi legyen, immar nevén neveztetet, aji jelenti azon tizedik versben.* Az az, *akar* kinek minemü állapattya legyen, de az Isten tanacsabol es sendelefeből vagyon, fínten ugy, mintha az cgeñ emberi nemzet, az Istennek örök vegezeseben jelen lött volna, es az Isten így bollot volna: Mindeneknek állapattyat meg mök elrendelem, melyre őket idővel juttatom. Amazt azert rendelem alacson sofra, nemtelen es hegény állapatra: imezt buydosafra fegyverre, tömlöcsre: ezt mas somoru es boldogtalan cletre: mindnyajatokat itilem halalra. Azert te Sz. David keñifed magadat az fám kivetesre, te Ioseph az tömlöcsözefre. Szent Pál vedtel az éles fegyvert nyakadra, **CHRISTE** szerelmes Fiam hágh fel az Kereszt-fára.

Propositio minor.

Mit cselekedet Isten az többi közőt az mikor meg ez világ nem volna.

Az malikat veñi az embernek erőtelenségetül. Az ember erőtelen es gyarjo teremtet állat: az Isten pedig erős teremtő. Hát az ember nem bir Istennel, es az ő felidőle valo tanacsat el nem fordithattya. Az embernek erőtelenséget jelenti, mikor annak nevét így említi: *Es tudja vagyon, hogy ő ember legyen: az az, romlot természetü es erőtelen teremtet állat, úgy mint ki földből vetetetet, es földbe is terendő, az Istennek imez fenyegetese herint: Por vagy es az porba 1777, viffsa, Genes. 3. vers. 19.*

2. Argum: ab infirmitate hominis.

Ilyen erőtelenséget, az embernek eredetire, természetire, tulajdonlagara es végére neze, az Szentek megh vallottak. Abraham *Genes. 18. vers. 27.* pornak es hamunak mondgya magat. *Job. cap. 17. vers. 13.* azt jelenti, hogy ő rokonlagos a férgekkel. *Esaías cap. 40. vers. 17.* azt írja, hogy Isten előt minden nepek olyanok, mint az semmi.

Az ember erőtelenségetől vallasi tette nek az Szentek.

Az Istennek erős teremtő voltat azzal allattya Salamon, mert az ember ő vele nem vetekedhetik. Hát vagy akarja vagy nem, de, *Intra*

Fortunam debet quiffi manere suam, kinek kinek az ő szerencsével es foisával kel meg elegedni.

Virg lib. 12. Aeneid. Quid Deus. & quid dura vocat femina sequamur.

Az mint penig hogy az ember az ő erőtelensége miatt, nem tchet

Az ember maga csevel es erejével az ő világi gond. gyáiból ki nem felelhet.

Dispositio cuiusdam divitia.

Si Dominus voluerit, & vivamus, faciemus hoc aut illud, Iac. 4. vers. 15.

8.
Argentum ab ignorantia hominis.

Neha az ember jonak sine alati, nem jot javall.

Exempl.

Tenue sig.

tehet fél Istennel, így azon ő erőtelenlege miat, az ő fok gondgyait nevelő es forgalmatoságit fokasito dolgainak hatnos kivanatos es idvöllegees veget is magatul soha nem eri, hanem azok közöt fogy el. Ez értelme az tizeneggyedik versnek: *Mert sok dolgok vannak, mellyek megh fokasitnyak az hijjaban valóságos: mi haszna pedig embernek abban? Hát meg-ii hijjaban valo az embernek, minden ő világi forgalmatosága, az ő állapotyanak maskeppen rendelkezése telősi annal, az miben azt Isten hatta. Hallyad mint disponalison egy iffiu gazdag jövendő clete es állapattya felel, Luc. 12. vers. 17. 18. 19. Mit cselekedgyem? mert nincsen bora gyuytenem az en merzomnek gyumölcsit. Azt cselekedem: el vantom az en elebbi csureimet, es nagyobbakat eppitek, es azokba gyuytem minden takarmanyimat es javaimat. Es ezt mondom az en lelkemnek, Lelkem sok esztendőkre tetetet, sok javaid vannak: nyugodgyal, egyel, igyal, gyönyörködgyel. Goromba ember csak Istent sem emlit Mely hijjaban gondolkodgyek es forgalmatoskodgyek pedig ekkeppen, az Isten így adgya elcibe, vers. 20. Bolond, ez esbaka az te-lekedet megh kerik tolled, es az mely jokat berzettel kije lesnek?*

Harmadikat vebi az emberi tudatlanisgtul. Az ember nem tudgya, mi legyen neki javara es idvöllegere, es mi követkőzék halala utan maradékira: *Mert ki tudgya, mi legyen jo embernek ez cletben, vers. 12. Hijjaban forgalmatoskodik azért magarol vagy masrol. Isten tudgya csak voltakeppen minek hogy kellyen lenni. Gyakorta az ember, az mit jonak itil maganak vagy egyebeknek, nem jo, hanem káros es veszedelmes. Azert kiki Istentől varjon, neki könyörögjön, es maga tanacsan ne járjon, testnek itilctin ne fundallyon, csak az miben Isten hadgya es tartya. abban maradgyon, nagyra vagyodo, fenpekő ne legyen: es egy főval, mint Isten hatalma, romlandosagh terhe es halál birtoka alá yettetet ugy élyen. Balthasar esive vigan lakik, igen batorkodik, es nem tudgya hogy azon etbakan Cyrus bolgatul meg ölettetik, es az birodalom halala utan az Chaldensoktul elvetettetik, es az Medusoknak f. az Persaknak itilletik, Daniel S. Xenophon lib. 7. Ezek az okok-is, mellyekkel Salamon tanitasat bizonyjitya.*

ΔΙΨΑΚΑΛΙΑ.

Ez igekből penigh es azoknak rövid magyarázattyabol, vagy on közönségsen mit tanulunk, vagy on bizonyos rendeket

MI

mire intenünk, vagy az firalmasokat mivel vigasztalunk.

Közfölegesen három dologh adatik itt előnkbe. 1. Hogy mindenek valamellyek vannak es leének, Istennek meg valtozhatatlan örök tanacsabol vannak es leének. Mert hallyuk, hogy meg az emberi dolgokat es állapotokat-is Isten rendeli, bírja es igazgattya. Sz. Pál Ephes. 1. vers. 11. ezt vilagos irással bizonyittya, mikor azt mondgya: *Az Isten mindeneket cselekezik az ő akarattyának tanacsabol.* Ezen igazságot nem tagadhata, hanem erősíte meg az hamis Balaam is Num. 23. vers. 23. *Az Isten, ugymond, nem ember, bogy hazudyon, avagy embernek fia, bogy valamit meg bannyon: ő mondotta, es nem cselekedné-e meg? ő Bollotta, es nem tellyesíténé-e meg?* Valtozhatatlan tanacsunak vallya az Ur Isten, es az emberi dolgokrol vegezőnek. *Nolente Domino, nihil profusus admittitur;* ha az Ur nem akarja, semmi nem engettetik. Azt mondgya Agoston Doctör 7. lib. de predestinatione & gratia, cap. 15. Meg áll azert bölcs Salamon mondasa. Proverb. 21. vers. 30. *Semmi bölcseség, semmi értelem, semmi tanacs nincsen az Ur ellen.* Igaz le-sen Sz. David tanitasa, Psal. 115. vers. 3. *Az mi Istenünk az egekben vagy, valami neki tessék, azt cselekezi.*

Közö. hufnai s. güknek.

Oh Istennek Iesus Christus vérével meg váltott serege, kedves Anyaszent-egyhaza! Erteide mi legyen eggik fő oka, hogy ez vilagon nyomorgás es szenvedz? Azert vagy ez, mert Isten így rendelte. Tetsőt neki, tessék neked-is.

Isten rende- leseből szen ved az Anya- szent-egy- haz.

U Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim: Sapè tulit lassis succus amarus apem.

b Orid. a- mor. lib. ul- eleg. 10.

Legy bekefeggel túró, mert ennek meg hasnat vesed. Hi- vek mi szenvedésre hivattattunk, 1. Pet. 2. vers. 21. Vitezfeg az mi cletank, Job. 7. vers. 1. ez vilag gyűlöli minket, Joban. 15. vers. 19. az ördög mint az sivo, rivo oróblan kerül akarvan be nyelni bennünket, 1. Pet. 5. vers. 8. birodalmak, hatalmasságok, urasá- gok, időtfeg-birok es lelki gonozságot ellen vagyon tusakoda- sunk, Ephes. 6. vers. 12. De ketto legyen vigasztalunk. Eggik, hogy az Isten mi partunkra vagyon. Mert az Isten, azt enkli Sz. David Psal. 46. vers. 6. az ő Varasanak közepete vagyon, bogy az meg ne mozduljon; es az Isten annak lakosi meg segiti jó reggel, az az, idcjc- koran. Másik, hogy az menyorság mi samunkra vagyon, mely- ben immar az mi fejük az Christus ben vagyon. Ki magat arra igiri, hogy minket arvaságra nem hagy, Joban. 14. vers. 18. ha- nem

Kettő vigás- talanfok az híveknek.

6

21
nem csak emberi kétfertet eset tiraytatok: de hiv az isten, ki nem hágy titeket fellyeb kétfertetni annal, az mint elsenyvedhetitek, sőt mind az kesertettel egynt az szabadulása utai nyit, hogy az el visszeferték.

3. Igen rövid az embernek cletc, ugy mint mellyet Salamon itt ez helyen, arnyekhoz hasonlit, midőn azt mondgya, hogy az ember, az ő életének napjain, mint egy arnyekon, ugy meg yent alial, vers. 12. Innen vagyon Job Patrisrcha panaszolkodasa, cap. 14. vers. 1. Az affiszonyi: allattul fületet ember rövid cletu, es tellyes nyugbatatlanfaggal Sz. David Psal. 39. vers. 6. azt mondgya, Ime egy temyernive tetted az en napjainat, es az en idom olyan mint az semmi te eloittd: bizony yara mindenkeppen valo bryjaban valóság minden ember, hár igen sel magasstaltat legyen is. Sz. Iakab cap. 4. vers. 14. azt tanutya, hogy az embernek cletc, olyan mint az hamar elmulo. Parav. Sz. Peter, 1. Epist. 1. vers. 24. Esaiással azt hirdeti, hogy minden test, olyan mint az fu es az embernek minden dicsosege, mint az, sunek viraga. Egyeb helycken egyeb hasonlatossagok alal adgya az Sz. Iras elonkbe az ember cletenck rövid voltat. Minckokert, ugy clyünk, mint ha holnap meg halnank es az utan itiletre földtamadnak. Mert *in quo quomq; in venerit suus novissimus dies, in hoc enim comprehendit mundi novissimus dies: quoniam qualis in die isto quisq; moritur, talis in die illo judicabitur*; az miben halalunknak napja talal, ez vilagnak utolso napja abban *sententia*z, megh. Ne keresünk ez vilagban állando boldogsagot, mert *elmulik ex vilagb, et az ő kivanása: az ki penig cselekedendi az istennek akaratyat, meg marad öröke*, 1. Iohan. 2. vers. 17. Iuffon azért fűnetien esűnkbe Sz. Pál intese, Col. 3. vers. 2. *Odasel vankrol visszelyetek gondot, es ne ez földiekröl.*

De immar intűnk bizonyos rendeket, ne oktassunk csak közönsegefen mindeneket.

Ti az kik hires neves, es igen nagy meltsogabban helyhezettek vattok, megh lassatok, hogy fel ne fuvalkodgyatok, mert emberek, crötelen es töredekeny edenyek vattok. Istent tekintsetök es őtet tisztellyetök, őtet, ne magatokat csudallyatok, hogy tölle hirtelen meg ne emeztessetek, es ez földröl kine rőtöltessetek. Gondollyatok megh, hogy tinalatoknal mind fellyeb valo, mind nagyobb erővel biro, es ha szabad volna is, de véle nem vetekedhetnetök.

Ti boldgak, inasok, vitczlő emberck, kössegből álló semelyck,

Arnyekhoz hasonlit az ember cletc.

Az Szentek panaszolkodnak az cletenck rövid voltatol.

d August. 10. 2. Epist. 80. ad Hefychiu.

Intő hasznos ez igeknek.

Non docet cu Deo contendere. Pind. hym. 5.

Az fő rüdek-
is emberek,
és nem isten-
nek.

lyek, az Urakát es hatalmas rendeket Isteneknek ne társátok, de meg sé utallyatok. Ezek halando emberek, de mind szonal-
tal isten kepebeli semelyek, *Psal. 82. 6. vers. 7.* Allapattok es
mivoltok Isten rendeleteiből es engedelméből vagyon, mert ő
az *ki meg valottartya az idöket es az alkalmatosságokat, leveti az Kiralyo-
kat es siet az Kiralyokat; Daniel. 2. vers. 21. Es így, facta despicitur Prin-
ceps et servus amatur;* Isten tanacsabol leßen, hogy neha az Feje-
delem meg vettetik, es helyebe hól gaja emeltetik. Szegenyek
örüllyetck, árvak es özvegyek ne keseregjeteck, mert az hatal-
masok, az kiktül háborgattattok, fínten mint tí árnyekok, es
mulando hívsagok: mind szonaltal fámadando Isárok.

Ferfiak az atfionyi-allatokat meg ne vessetek: Atfionyi-
al-
latok az ferfiaknak tistesseget tegyeteck, hogy veiók égyút azon
kegyelemben reßelüllyeteck: mindnyájan földből valok, es föld-
be menendők vagyunk, meg gondollyatok. Szülek az magza-
tokat jól nevellyeteck, mert árnyek életötök, most megh halla-
tok: ki vegyen fámot tölletek, jól tudgyatok, az, az kivel nem
vetekedhetök. Magzatok fúlcitöket tistellyeteck: az halál sem
iffünek, sem vennek nem kedvez lattyatok.

Vigasztalo
hasznai az i-
géknek.

Hatra vagyon, hogy az sirankozókat meg vigasztallyuk ezen
tanitafabol Salamonnak. Tellyes tele vagyon, jóllatom Nagy-
sagtok fómorufaggal es szívbeli, banattal, melynek oka, ez eg-
gyetlen egy magzatnak veletlen halála, es hitelenséggel valo
kimalafa. De kerlek, gondollyatok meg, es Keresztényi bölcs
itellel magatokban hannystok es vessetek meg, hogy ha fíve-
teket ennel jobban megh kemenyítitek, es az vigasztalásnak be-
veteletül tellyességgel idegenek leßtek is mi hasznat vesítök,
avagy inkább kicsoda kárát nem vallyatok. Meg lehet, hogy ke-
serves gondolatokkal magatokat farsáthattyatok, étlentlan-
saggal testetekeket badgyazhattyatok, elmetekeket mindenkeppen
busíthattyatok: de bizonyos dolog, hogy ezekkel az jelen valo
ellenköző sorfot es állapotot meg nem változathattyatok.

Vigasztalásra
indító okok.

Eldöör ezért, mert Istennek örök tanácsa es rendelete,
hogy titeket mostan erre juttasson, es minket raytatok fana-
koztaßson. Nem tagadom, nagy állapotú semelyek vattok, de
Istentül olyan *privilegiumot* nem nyertetek, hogy Kereszt nélkül
ellyeteck: megh az öröкке valóságban neveteken nevezettök,
hogy mostan ez keserves állapotot szenvednetök, Ugyan is az
Isten

Isten oly méltó latt, hogy immar ő elötte jelen vannak, az mellyek valóságban nincsenek-is, es azokat nevéken nevezi, azt mondgya Sz. Pál, *Rom. 4. vers. 17.* *Az Isten hívja az mellyek nincsenek, mint ha volnának.* Ezt penigh Istennek nem haragjának, hanem jó akarattyanak es vigyázásának kel tulajdonítani, hogy még ilyen eleve ti rcatok kerestet mért: mert valakiket fedd, dorgal es Atyai veszőjevel suytol; azokat tartya fűsinak, *Hebr. 12. vers. 5. & sequen.*

Másodszor, mert ennek az Isten tanácsának es rendelésének nem alhattok ellene: mivel emberek, erőtelen földi edények vattok, ő penig tinekők hatalmas teremtő Istenök. Hát mi hasna, hogy illy igen busultok? Mi hasna, hogy még-is könyveztök?

Harmadszor, mert kicsoda jelentette még tinektek, hogy ennek az magzatnak job volt volna élni, hogy sem meg halni? Vallyon az Istennél erőse valaki, ki cselekedtivel mutattya, hogy most neki, job volt kimulni? Ki mondhattya, hogy irigy az Isten? Hát ki gondolhattya, hogy igaz ok nélkül cselekedgyek valamit? Kitudhattya edes gyermekének ez vilagon jóvenendő boldog állapotát? Hát ki vizsgálhattya hasontalan es karos hálalat? Kell itt kinek kinek nézni Istennek kegyes akarattyat, es abban kell meg nyugotni magat.

Negyedszer, mert ez leanka élete arnyék volt: Hát állando nem lehetet. Allando arnyéket ki latot? maradando életet ég alatt ki hallot? *Tardius aut citius: metam properamus ad unam:* Akar ma; akar holnap, akar mikor még kel halnunk, mint arnyékoknak meg kell változnunk. *Vita vapor veluti vana vel umbra fugit.* Parah es arnyék vagyunk, hát hosszú napokra mit vagyunk? Ha most gyerekteket nem siratnatok, ez utan, mégjagatnatok, es ki tudgya, talam ennel sokkal nagyobb keferűséggel, csokolgatnatok. Azert magatokat kerlek az Ur tetűschöz sabjatok.

Ötödös, mert ha czi magzatotok ez vilagon hosszú időket élt volna, förgalmatoslagokkal es sok gondokkal telyes lőtt volna: mi hasna penigh ezekben az embernek? azt kerdi Salamon? Semmi. Csak es egy okra nevez, job embernek es világbol idejen kimulni, hogy sem itt mulatni. Errekepest azt mondgya *Herodotus*, hogy *e Satis est homini mori quam vivere;* Job embernek még halni, hogy sem élni. Mert az mint *f. Artabanus*

Mindenek jelen es nyilvan vannak Isten szemel elöl. *Hebr. 4. 3. 13.*

Eg alatt nincs maradando élet.

Iob embernek az ő halálának napja, az ő széltetésének napjánál, *Ecclesi. 7. 7. 1.*

e Herod. lib.
1. pag. 17. e-
dit. Francof.
in ma.
f. Artabanus
apud Herod.
lib. 9. ejus-
dem edit.
pag. 56.

Érti az ha-
lálnak utyat,
mellyet Da-
vid 1. Reg. 2.
9. a. ez ege-
sz földnek ut-
tyanak mond
lenni.

*Xerxesnek elcibe adgya, Mors optatissimum est per fugium xerumosa-
vite: Az halál ez nyomoruzagos elciből való kivánatos kime-
nekedés. Quid est diu vivere, nisi diu torqueri? Micsoda azért fok-
igélni, hanem fokid gyöttrődni, azt kerdi Augustinus, de verb.
Domini, ser. 17. Nincs különben. Ez okon Cicero, lib. 3. Tule. quaff.
az halálban így gyönyörködik: Proh Di immortales, quam illud iter
jucundum esse debet, quo consisto, nulla reliqua cura, nulla sollicitudo sit fu-
tura! Ah halhatatlan Istenek, mely igen kedvelnek kellyen len-
ni annak az utnak, mely után, semmi gond es semmi forgalma-
tosság nem lehen tobbe.*

Nem tudom, hogyha halando, anyekhoz hasonlo embert
nemzöttetek, bubol, banatból, fok forgalmatosságból es fen-
vedesből csendessegre es boldogságra is bocsztottatok, mint
ferlelősen hozzatok, hogy meg is sirjatok, es inkább ne örölye-
tek. Tudgyatok-e, hogy ti is ötet majd követitők. Avagy inkább
Sz Daviddal nem mondanatok-e, 2. Samuel. 2. vers. 23. *Az en mag-
zatom meg hala: lát immar mit büztelnek? vissza hozhatnam-e ötet ve-
le: en megyek a hozzá, de ő nem tér tobbe vissza en hozzá. Az Isten
nem egyebet vett el tölletek hancm az mi öve volt. Hát az mi
nem tettekvolt, azért Isten nem illik sitankozással busitanot-
tok, hanem hala-adással kel magazaltotok, es lob Patriarcha-
val, cap. 1. vers. 21. így kel bllanotok: Meztelen jöttem az en A-
nyammak meheből, es meztelen térök az földbe; az Uradta, es az Ur
vette el; legyen az Urnak neve áldot.*

Plutarchus Charonensis, lib. de consolatione ad Apollonium, pag. 298.
lin. 7. edit. Basil. an. 1572. írja, hogy mikor egybér Anaxagoras
Clazomenius az természet szerint való dolgoknak okait magyaráz-
na tanítványi előtt, egy fictő követ jutvan elcibe, azt monda
neki, hogy hadgyon beket az Philosophalainak, mert fia halva
fokkik. Ez halvan az bölcs, egy kevesse beszédet fél beszakít-
van, azt monda: *Scireham filium me genuisse mortalem; tudom vala,
ugy-mond, hogy en halando magzatot nemzettem volna. Ha
Pogany embér egy ilyen okkal, az halandoságnak felbomol-
hatatlan kötelelősegevel magat megh vigaztalhatta: elhisem,
hogy ti Nagyságos semelyek, kik nem Poganyok, hanem igaz
Keresztények vattok, ez elő famlalt okokkal magatokat inkább
meg vigaztalhattatok. En mindazonáltal, ez vigaztalo fokot
mondhatom, de bennetek foganatofokka nem tehetem. Mert*

g Calbe.

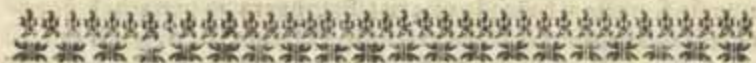
Anaxagoras
Clazomeni-
us.

g. *Cathedram in caelo habet quae corda docet:* menyben vagyon az ki az fiveket tanította es meg-is vigasztallja. Az vigasztallásnak lehet azert vigasztallja meg az ti fiveket, es felejtelle hobbu örömmel banatitokat.

g. August. tract. 3. in 3. Iohan. in fine.

CHRISTINA, mi vigyazunk s-te alafiol. mi faradunk s-te nyugfiof, sirunk mi s-te örülz. Hirt mondal menybe, de minket itt hagyal. Mig közötrünk ciet, megh örvendeztetel, elöt-tünk járal, fel-f-afá futofal, kegyes búleideknek térdet fejet haytal, vi lam tekintettel rajok mosolyodal, gyenge ajkiddal csokot nekik adal, edes bebedekkel velck trezelel, közökön, karjokon es örökben forgal, es ez vilagon kedveffen nevedekni kivanal, de ime mind ezeknel nagyobb jokban részefülel. Az föld az te testecskedet nyugofsa, az ég az te lelkedet meg örizze es örvendeztelle: az Ur mindeniket az utolso napon elő hozza: az Isteni hatalom őket egybe szerkeztelle, az mennyei dicsőségbe be vigye es az ő örökke valo oltalmaba vegye, Amé.

Peroratio commiserationis à persona mortui ducta.

Mas nap reggel hogy az hastul ki hozatot az test, Pécs-Várad Uram Prædicatioja utan mindgyarast.

R É V I D B E S Z E L G E T E S .

Az embernek nyomorult sorrafrol es állapottyarol.

TEkintetes Nagyságos Urak, Ur Asszonyok, Nemzetes Nemcek, es jo hirrel nevel Tündöklő Vitezlő fő nepek, Tiszteltes es becsületes Istennek nyaja közöt lámpas modra fennő Tanitók, es Keresztyen clettel viragzo s-ragysago itten állo gyülekezet; Vayhaen mostan az Nagyságtok, es ti kegyelmetek fivekben, tavasi gyengededen lengedegő hielnek modgyara viJamito örömet öntethetnék, bizonyara akarnam. De jay, mert ime az öröm helyet fivekben banat öntetettek: jay, ime az vigasag helyet keserűsegh kebelemben nagy bővön mérettetek; minckokaert en is Nagyságtok es ti kegyelmetek előt, jayt az öröm helyet, siralmat es keserűseget az vigasagh

helyet emlitek, mivel fiemeimmel Istennek minden fele te-
 remptet allatit az Somorusagnak es keserűségnek homalyos ar-
 nyekaban latom. Sirnak ugyan az Földök, es keserűségekben
 ez mi Tekintetes es Nagysagos Urunknak magzattyanak halalan
 meg indulvan fel-f-alá fellet az csetlő Eghben bolyognak: sít
 az Istennek fejünk felet, ekeseu ekesítetet alkotmánya az Egh:
 sít ez vilagnak Tündöklő lámpasa az Nap: zokog az Hold es ba-
 nattyokban megh homalyosodtak az Eghet ekesítő csillagok,
 megh indult az föld ez siralmas dolgon es nagy fel síoval im ezt
 lattatik kialtani.

*Szerelmes Baranya Az Bethlen Istvannak Kiert csak kialtok
 Szentül elt Leanya S-magyarok karjanak Fürendek sirjatok
 Ez világból kímilek Szep viraga elromlek Mert az öröm elmulek.*

De hogy messze peldaert nemennyőnk, tekints megh kerlek
 tekines meg, ez Magyar Orságnak, hírrel nevel Tündöklő Ba-
 thor Varosat, fiemeid el fiemeiddel ennek küszöbit nyomdoko
 nepeit s-mostan bele jót vitezít; Bizonyara az banatnak örve-
 nyetül el badgyatnak lennit találod. Felfeges Isten, migh ez si-
 moru hirt ez Varosnak lakosi, es ennek vidéki nem erzek, ad-
 digh mindenek tapsolnak es vigadnak vala: amaz sít ruhaza-
 tok mind serfiakon s-mind Asszonyi-allatokon fenlenek es Tün-
 döklenek vala: Amaz mi sívönket vigasztalo, elmenket batori-
 to Dob es trombitaknak harfogasi hallattatnak vala. De mint
 lőn az dologh, banatra fordula ugyan az öröm, mert az kik en-
 nek előtte sít ragyago s-Tündöklő öltözetekben járvan vigad-
 nak vala, mostan sítet fekete gyazban ohaytnak: az mely eke-
 sen harfogo Dob s-Trombitak zengesi hallattatnak vala, mo-
 stan meg liketedyen somorkodnak es minden fele Musikak ez
 Leveles sinnek negy siegeletivel zokogva sirnak; ugy annyí-
 ra, hogy, méltan amaz regenten Tengeren budoso Ovidiussal:
 im ez verleket enekelhetem

*Quocunq; assiceres, lucus gemitusq; sonabant,
 Formaq; non taciti soneris intus erat,
 Fœmina virq; mro, pueri quoq; sonere morant
 Inq; doimo lachrymas angulus amnis habet.*

Sirhatnék bizonyara, felette igen illendőkeppen sirhat-
 nék hogy ez mi Tekintetes es Nagysagos Urunknak az Isten-
 nek

nek Anyaszent-egyhazanak, sereny es hü oltal nazozanak ked-
ves magzattya: az Tekintetes es Nagysagos nagyubbik G R O F F
B E T H L E N I S T V A N N A K Unokája fekszik most in ez Fekete
koporióban halva, azt mondom sirhatnék, es siralommal en-
nek az Istenben esendeésben el nyugot Leazonak tüzra es Szű-
zen valo cseteről solhatnék: solhatnék az Christusban ki
mult igaz B E T H L E N C H R I S T I N A N A K Profapiajarol s
Szolhatnek Szűléjeknek Kereftyen csetekről. De mivel latom
az nagy siralomnak, bunak, banatnak, nyavalyaknak, es sok
fele keserűsegeknek melyseges örvenyeben forgani minden
rendekeket, latom az Nagy Uraknak siralomtul meg hirvat or-
czajokat, latom az Nemzetes Nemesekek Vitezlő rendekeknek
az keserves köny-hullatafoknak miatta megh löretült szemeket;
Minek okaert en is az siralomtul magamat megh tartoztatvan,
sollok rövideden az embernek nyomorult forjarol es állapot-
tyarol; De minekelötte az dologhoz fognek, megh solitlak
tegedet Tekintetes es Nagysagos Uraknak Ur Asszonyoknak
serege: megh solitlak teged is Nemzetes Nemesekek es jo hir-
rel nevel tündöklő vitezlő rendekek nepe, egy soval megh
solitok es kerek minden rendbeli embereket az kik ez siralmas
Leveles sinben vadnak, hogy engemet az Embernek forjarol
rövideden sollót, figyelmezesen meg halgatni igyekezzenek.

Eleitül fogvan disputáltak az irafokat halogato bölcsek je-
len valo sient gyülekezet, hogy ha az halando ember az ő ez vi-
lagbol valo, ki mulasanak előtte lelete boldog avagy nem?
Minek okaert midön amaz bölcS Socrates megh kerdetet vol-
na, mi volna ez vilagon az Fő boldogsagh meg felett s-azt mon-
dotta; az gyönyörűleg, melyet soha semmi so morusagh, semmi
keserűsegh, es semmi banat nem követ. De valiyons ki volna
az, az halando emberek közzül, az kire ez Socrates Sententia-
jat nem sabbhatnam? Bizony mondom senki nincs, az mint ezt
imez közönseges verslek bizonyittyak.

*Ludit in humanis cōvina potentia rebua
Et certam praesens vix habet hora diem
Item.*

Ovid. 1. b.
4. de Ponto
Elegia 3.

*Omnia sunt hominum tenui pendencia filo.
Et subito casu, qui valere vauit.*

Mely Poétanak mondasához ugyan hozza czatoltatik Sto-
bæus.

bœufnak amaz mondata. Az Ember (ugymond) az erőtlenségnek tüköre, az időnek praedaja, az fierecsenek jateka az változandóságának abrázattya és vegezetre az Iregyfelegnek és sok fele nyomorúságoknak megh töredezet leprenyője. Nofia nagy változás, és emberi nyelvtől clegedendőképpen ki bezelhetetlen nyomorúság, az mely alatt az egefi emberi nemzetnyög és ohajt. Hogy ha jelen valo Szent gyűlkezet az első graduftul, az az, az Czezemő gyermekeftől fogva az vefsegig az embernek változo forfarol, líralmas allspattyarol és nyomorúságról gondolkodol, bizonyára en velem egygút az Hugonak mondataf nagy ohajtva kialtod ekkeppen. Az első fákat kérgek beburíttjak az Egi repelő madarakat tollok be fedezik, az vizben úfkaló halakat hejok, az luhokat gyapjok, az vadakat főrők, az tekenős bekatat Czigajok az Elephantokat teremek be lepik, hogy mafok nekik ne árthassanak, csak egyedül az Ember az, az ki ez vilagra fegyver-f-ruha nélkül mezítelen fűlettetik. Oh megh íráthatatlan embernek nyomoruft forfan, tekincs megh az kicsinded Gyermeket mi helyen ez vilagra fűlettetik, ottan az keferves köny-hullatafokkal stattya orczáját, sírafával és kovákolafával kerí mas embereknék segítfeget, praefagialvan jóvendőbeli nagy fáradfagat és nyomorúsagat; Sőt az mi nagyub neha fomjulgatul, neha ehfegetül, neha hideghetül, neha hevfegetül kórnyúl vetettetik, mivel-hogy nem tud járni, nem tud folni, nem tud vegezetre edes Szűleítül segítfeget kerni, hanem csak az ő nyomorúsagának íavat, kefervefentudgya ekkeppen. Væ, Væ, Væ, Attyához és Anyához böcsatani. Ah nyavalyas állapot? De hogy erről többet ne follyak íemleld megh jól az Viragjában fel ferdült lífiakat, az kik jollehet ideigh viragzanak de mindazonal ottan ottan el hírvadni lattatnak; Szőidellenek ugyan addig mikceppen Tavafikor az harmattul megh uyjult mező miglen egeffegek folgal és crejekben vadnak, de el hírvadnak ottan (mint az le vagattatot fű íial az Napnak hevfegetül el íarad) mi helyen egeffegek és őmörtül, avagy egyeb fele nyavalyatul meg bomol. Szaly alá kerlek az Emberek életének harmadik gradu fara és íorgalmatofon vífgald megh, ha az megh ért és tökeletes feríulagh íenvedes, bu, banat, és ííralom nélkül vagyone? bizonyára nincs mert ez az idő az melyben az ember életének kerífele, és mel-

es méltóságának eleb való mozdítására neh effeges dolgokat, es forgalmatosságokat vesén fel vallara: Ez az idő az melyben az ember az hazi gazdaságra, es az Polgari Tarfaságnak sullyos munkajanak el vifeletere vonattatik: ez az idő vegezetre az, melyben az emberek fokféle karokat vallanak, nagy böhsáfagokat szenvednek, es fok külömb külömbféle ellenfeles emberektől haborgattatnak; ugy annyira hogy há ez ember életének gradusához az Czeczemőg gyermekek, es Ifiak életének gradusit veténdem mayd csak álomnak es arnyéknak (noha fok nyavalyakkal azok-is tellyesek) lattatnak lenni. El hagyom az ember életének utolsó gradusát, mely az görbe venségnak mondatik; es fokféle betegsegeknek nemeivel tellyesnek lenni lattatik; mert en semcimmel latom azt hogy ez ember idejének utolsó részében semmi épség nincsen, hanem csak erőtlenségnak nyomorúságnak bunak es banatnak bő-volta uralkodik. Oh hejaban való es álhatatlan világi boldogságh, melyben semmi öröm nincsen; mert valahová nez, indul es megyen ugyan az ember, valamit cselekedik am batorjárjon, am bator állyon, avagy allyon, de mindenút csak bizontalan változandósága vagyon, es egynehány rendbeli vesédelmek állnak környüle. Ha valaki az halando emberek között vízre indulvan hajóra ül, ott-is vesédelmes állapottya vagyon, mert egy sélvés hajóját el fordithattya, es mindgyart ez vilagtul végző bucsuját vesí: Ha Varasának uczeit nyomdokja annyi ellenfeles emberi vannak, mennyi apro porok az Varosnak sorosáin nyári időben az seltül séllel hanyattatnak: Ha lovára fel ül, lova alatta megh botlik, nyaka szakad, es ez vilagtul meg valik: Ha vegezetre házabol ki megyen bizontalan ha térhete meg edes háza nepehez avagy nem, mert utaban egy gonos ember meg ölheti; es háza nepehek holtig való sirlamat hagyvan es nyavalyaknak es nyomorúságoknak tellyes látoralol ki megyen; Innet vagyon hogy amaz minden hiveknek Attya az Araham, az Sz. seregeknek Urának Istenenek előtte magat pornak es hamunak íf merte lenni. Iacob Patriarcha minden ő életének folyafat csak merő buydosásnak az Pharaoh Kiraly előt mondotta lenni. Amaz bckesleges túresnek es szenvedésnek igaz tüköre az job, az Affonyi-allattul süllettetet embert fölötte keves idejűnek es fokféle nyomorúságokkal tellyesnek mondgya; kinek

suffragalt: amaz Isteni dolgokban regenten forgolodo Augusti-
 nus: az ember (ugy-mond) merő hivség, nyomorúság es válto-
 zás alá vettetet romlandóság. Hogy ha az Napban es Holdban
 csudalatos változások törtentenek I. V. Sz. Gy. menyivel
 inkább történhetnek az emberben, holot hejjában valóság-
 alá vettetet, az mint az Apostol szól. Olvassuk az Kiralyokrol irt
 könyben, hogy az Ezechiel Prophetanak könyörgése tiz gra-
 duffal az az, mas fél ház mely földel az mint az *Astrologusok* tar-
 tyak hatrab vonattatot. Iosuenak parancsolattya megh állot,
 főt Sz. Mathenak Sz. Marknak es Sz. Lukatsnak bizonyások fe-
 rint ugyan meg-is homalyosodot, az mely dolgok az Napnak
 csak merő változafat jelentik. Az Holdnal peniglen vallyons
 mi lehet változandob állat? Holot neha meg telni neha ismet
 el fogyti az emberi nemzettől minden velekedes nélkül latta-
 tik. Io Isten, ha az Elementomokra tudni-illik az Tűzre, Eltető
 éghe, Vízre es az Földre *oratiomnak* gyöngye vitorlajat téritem,
 bizonyara telyleggel el fogyok, ugy annyira, hogy nem tu-
 dom ha szillyak avagy csak halgatvan álljak, mert en am bator
 az *Elementaris* tűzről, (kinek gyakran hvsége az Eltető égnek
 miatta vissza verettetik) semmit ne szollanek-is, hanem csak az
 mas fele tűzről, ki abrakkal taplaltatik befejelgetnék, sok idő ha-
 ladna holot ez az tűz, mely az szegeny embernek minden gabo-
 najat az mezőben meg emesiti; Ez az Tűz az mely Német es Ma-
 gyar Országok az el mult eszendőkben sok Varasit es faluit, por-
 rá es hamuvá tötte. Az Eltető ég peniglen gyakorta halal ho-
 zo dögleleteffeggel meg rakodik: gyakorta havas, kö-csős föl-
 hőkkel, villamasfokkal es meny-útókóvekkal meg rakodvan val-
 toztattya magát. Mit szillyak az vizekről? holot az vizek neha
 meg áradnak es az embereknék sok karokat hoznak; neha meg
 apadnak, ottan meg fagnak, ismeg tavaszkor az embereket vi-
 damito tavaszi szellőnek melegségektől meg-olvadnak, es ily val-
 tozvan bizonyos állapotban nem lehetnek. Vegezetre az föld,
 mostan nedves, mostan szaraz, mostan viragokkal es gyönyörű-
 feleszőldellő ágakkal ekes, mostan peniglen az kemény télnek
 miatta azoktul az gyönyörűsegektől megh foztattatik, es fejer
 havakkal be burittattatik. Oh ki befejelhetetlen nagy változa-
 fok! De vallyons miért lesnek mind ezek? Bizonyara az em-
 bernek nyomorult sorsaert es állapottyact. Miért? Iay bizony

8. Reg. 20.

Ios. 19.
 Math. 27.
 Marc. 5.
 Muc. 23.

az Adam.

az Adamban el eset emberi nemzetnek változás alá való vetettefeért; Oh keserves es meg sirathatatlan nap, melyben az mi első Atyánk az Adam ily nagy nyavalyas terhét vallunkra vona! Méltan bizonyára méltan kialthatom en ezt Posidipuffal: Senki (ugy-mond) az halando emberek között az ő életet fíralom, bu, bánat nélkül el nem vegezte es nem-is vegezi. De talam ez helyen az Czászarok, Kiralyok, Fejedelmek, G x o x es nagy Urak között fogan így gondolkodnak, hogy az nyomorúság es változando állapot csak az alacson rendekre, es nem ő reajoik tartozik, holott ők világi kincsnek bőfegevel bírnak, különb-mb különb fele ssep ruhákban járnak jóvendőbeli nyomorúságokrol nem gondolkodnak, mert minden időben elegendő jokkal bírnak. De hallják es ercsék meg ez illyetenek, az Cræsusnak az Lydusoknak gazdag Kirallyának példáját, ki mikor ő amaz bölcs Solonnak az ő Táthazainak kincseit mutogatván ezt mondgya vala: Lattal-e en nallamnal boldogab embert? Azt itili vala ugyan az Cræsus, hogy az bölcs Solon az ő gazdagságot őtet boldognak mondana, de meg csalatek, mert azt felele neki az bölcs ember. *Nemo ante obitum beatus.* Amaz nagy hatalmas Monarcha az Cyrus, az Perfaktul meg győzöttetven feje vetetek, es az Tomiris Kiralyne Afionyttul feje egy vérrel meg töltött tárákában ily gyalzatos fokkal tettetek: Elegendgyel meg immar Kiraly az emberi vérrel, melyet ennek előtte dúhóssan somjuhoztal. Ugy vagyon az Marcus Calsius Romai fő Polgar regenten felette temerdek kensel birt, mindazonaltal vegre ugy meg siegenyedet hogy az kik utában elő talaltak, csufolvan es nevetven ekkeppen köföntöttek: *Salve dives.* Minekokaerk nem hasonaltan mondgyak az deákok im ez verscsket.

Irus es est subitò qui modò Cræsus erat.

Ezeknek példajokból ki tettek tehát I. V. Sz. Gy. hogy △
fenki, sem Czászarok, sem Kiralyok között igazan való dicsőfeget es boldogságot, gazdagsága által magának nem nyerhet. Nagy az embereknek nyomorúsága, ki befelehetetlen változando lortá, az mint ez az Sz. Irásban Iok Prophetaknak irásokból kitétik. Mert nehol viraghoz, nehol hajonak nyomához, nehol vízi buberekhez az embernek élete hasonlittatik, az változandóság, es hirtelenfeggel halalban való be cses miat, Irjak
amaz

amaz Hadrianus *Pontifex* felől, hogy mikor on udvará nepevel
 mulatni ki ment volna, es somjusaganak meg enyhitefere egy
 ital vizet meritet volna, az ital közben egy legyűjában be re-
 pülven annyira torkához ragada, hogy soha semmi orvos *De-
 cior* ki nem vehete, hanem az által meg fuladvan cz vilagbol ki-
 mulek. Fabius Senator: edes teyben egy halálal nyelc el, es
 az által megh hiala. Ily bizontalan nagy változandofagará vet-
 tettetet, es ennyi fok rendbeli veszedelmektől vétettetet, kör-
 nyúl az ember G. V. Sz. Gy. Amaz szabadfagnak nyelve, es Ro-
 mai ekefen fölafnak ki-folyo kút-feje az Cicero, az embernek
 fok rendbeli nyavalyas forfarol gondolkodvan el almélkodot.
 Demosthenes fő Görög *Orator* az embernek változandofagárol
 elmélkedven halgatot. Miert tehát en ki sem Cicero sem De-
 mosthenes nem vagyok, az embernek állapottyarol gondol-
 kodvan, halgatafra valo alkolmatosságot nem venne? Oh
 vayhá szám volna, hogy az befelegtetésre ennekem mostan
 száz nyelvek adattatnanak, bizonyára ezentúl az embernek nya-
 valyas forlat bővebben meg befelelenc. *De mivel ez nem lehet,*
nohha semcím változatosok folyo-vizeknek kút-fejeve es öntöz-
ceetek meg orczamat keserves könyvekkel, hogy, hadd sirassam
 az Tekintetes es Nagysagos kisebbik **GROFF BETHLEN I-**
STVÁN Várad váranak fő Capitánnya leenyának cz vilagban
 senvetnyomorúsagit: Hadd zokogjam az Tekintetes es Nagy-
 sagos nagyobbik **GROFF BETHLEN ISTVÁN** unokájának
 az **BETHLEN CHRISTINÁNAK** keserves es siralmas ha-
 lalat: Hadd keseregjem még-is az Tekintetes es Nagysagos ne-
 hai **SZECSI GYÖRGY LEANYA** tudni-illak **SZECSI MA-**
RIA MAGZATTYÁNAK el nem feledendő vilagtul valo
 meg szabadulafat ekkeppen,

Ob-te ekes alak, Mire ily sötét gyászt lay jay sóp virág sal,
Vidamito ablak Mint fekete palast Tessed mozdul j-mayd sal
Ki valal süleidnek, Hagyalte nemzetidnek, Gyomraban be az földnek.

De hogy en tiktetet Tekintetes Nagysagos Urak Ur Af-
 sonyok Nemzetes Nemessék, es minden rendbeli fő nepek,
 tovab az ember nyomorult forfanak hallásával ne tartoztassa-
 lak, befedemnek vitorlajat forditom *Oratiomnak* Epiloguffa-
 ra. Tegeedet annakokaert megh föliltlak fekete sötet koporsó-
 ban be szállot, es el hervat Rofa sal igaz **BETHLEN CHRI-**

STINA

STINA, hogy en velem együtt szerelmes süleidtől edes Atyád
fiáidtól az kik mostan halalodon keseregnek vegyed végső bu-
csudat. Kely fel, kely fel, kerick, kely fel, es en velem együtt
mondgyad,

1.
Szerelmes süleim
Es kedves rokonim
Nekem meg bocsassatok
Kik mindenkor engem
Szolgaltatok híven
Hogy kinomat lattatok
Nektek en-is azert
CHRISTUS érdemeert
Minden jokat kívánok.

2.
Oh szerelmes Atyám
Igaz gyámol palczám
Ki valal életemben
Az velem tölt jogert
Draga beseidert
Szomorú kebelédben
öröm öntetteflek
S az Mennyei Fölseg
En hozzáam hozzáon dnyben.

3.
Te-is edes Anyám
Kézedet ki raytam
Tartod nagy banatodban
Sűrű köny-hullástul
Sírás f-obaytástul
Tiltis magat ez orában
Mert neked-is hiszem
Iövendőben leszen
Reßed az Mennyországban.

4.
Ti-is ne sirjatok
Kik itt jelen vattok
En raytam most ez egyben
Mert CHRISTUS Pásztorom
Oltalmam feverezem
Ennekem az Mennyezen
Titekert csak varlak
Az Szent Annyáknak
Társaságokban A M E N.

Petru^s Tarczali Collaborator
Scholæ Debrecinæ.

BUZUZIK GROFF Christina kis Asszony Ba-
Bathorban mikor az teft az Templumban lévő te-
mető helyre meg indittatnek.

RITHMI VALEDICTORIL.

Mikor ez vilagra
 Sok Kereszt utara
 Az ember búlettetik
 Akkor nagy fok bura
 Szantalan kinokra
 Hanyat homlok be esik
 Az melyből halála
 Végh Tragædiája.
 Kinek kinek eskezik.

II.

Mért mihelt az kigyo
 Mint átnok arulo
 Belepek az Edenben
 Ottan az Adamot
 Mi első Attyankat
 Meg czala bentségeben
 Kiből halandóság
 S-Bánat nyomorulagh
 Szallara életében.

III.

Vallyons hát leheté?
 Vagy, talaltatike
 Oly ember ez vilagon
 Azki az halálnak
 Mérgecs fulakjának
 Ellene hogy alhaffon?
 Nem, mert Isten bava
 El rendelt tanacsza
 Minden ember meg-hallyó

IV.

Hol vannak az Szentek
 Vénjambor emberek
 Kik az első időben
 Istennek nagy híven
 Es tökölletelen
 Szolgaltanak életében
 Hol van Ezechias

S-Az Szent Esaiás
 Hol van az Beniamin?
 V.

Megh holtak mert voltak
 Rabjai halálnak
 Es az Isten átkának
 Kinek sulyfágának
 Es terhes voltanak
 Ki mond ellene annak?
 Nem az gazdag Cræfus
 Sem az begeny Irus
 All ellent hálojának.

VI.

Igy en életennek.
 Kedves örömennek
 Szintin jó viragaban
 Mikor volnék s-élnék
 Órógbőlelt varnék.
 Gyenge állapotomban,
 Amaz éiv bagyazto
 Az kegyetlen Clotho
 Kerité halójában.

VII.

Ki életem fonalat
 Gyenge ágaczkajat
 Szarlojával el vaga
 Mert en-is Evanak
 Mi első Anyanknak
 Voltam egyik raybattya
 Igy tetset hát neki
 Ez volt vezeteti
 Nincs nala επιμαα

VIII.

Oh kegyetlen halál
 Kinek fulakjánál
 Nem rügeres az Alos
 Ment az Schorpioknak
 Kegyetlen vadaknak

Tekinteti keferves
Mi:rt engemet is
Ily gyenge edent-is
Nyilaiddal lövöldés
IX.
De hogy fok bezeddel
Terhelő igikkel
Füleitőket ne tölczem
Ez vegző főzatom
Es vale mondalom
Hald meg édes Nemzetem
Hallyatok főlcim
Kedves rakonfagim
Ez utolsó bebedem.

X.

Az mennyci Urnak
Meny föld birajanak
Kinek markaban lelke
El es Uralkodik
S-örvend f-vigadozik
Ezzel vagyok életem
Itten Abraham-is
Ifak az Jacob-is
Enklenek en velem.

XI.

Titeket főlcim
S-Kedves rakonfagim
Eletemnek őlöpi.
Szalllyon meg áldása
Es gazdagitása,
Foghjon meg környekezni
Mert erdem munkatok
Es gyors vigyazatok
Nem bánátok el hadni.

XII.

Hogy mint az Zöld *Laurus*
Es ragyazo *Phcebus*
Tündököllyek életetek
Ekes virtulokkal
Mint *sep* Iaspifokkal

Büvölköddgyek életetek
Az Urnak áldása.
Es meg uyjitása
Adassék meg tinektek

XIII.

De te kiváltkeppen
Aldással fokkeppen
Meg keferedet Atyam

Sis omnium pace

Bellica virtute

Föl öltöztetve Daykam

Hogy *pater patrie*

Bona Hungaria

Lehes mint David Kiraly.

XIV.

Ely hősü időket
Szamos estendőket
Mikent régen az Nestor

Sokjo egeffeggel

Ésszel es elmevel

Lattással mint az Hector

Es halalod utan

Vegyen Környül bátran

Angyali fényes Tábor

XV.

El hadlak mar teged

De hiszem hogy feűked

Éggyút leszen meg velem

Holot az Szentekkel

Idvezölt lelkekkel

Les csendes bekefegem

Itt vélek őrvendek

Hofannat enklek

Mert les nagy dicsőségem;

XVI.

Neked edes Anyam

En hífeges Daykam

Eletemnek Istapja

Gyenge mi voltomnak

S-Alla.

S-Allapotoczkának
Kivalal fő ozlopa
Mit adgyak mit mondgyak
Mert immar el hadlak
Szivemnek vidamsága
XVII.

Nincsen mar mit adnem
Istentúl kel varnom
Hogy neked meg fizessen
Sok jó teteledert
Miv daykalagodert
Boldogságot engedgyen
Az örök életben
Hivek seregeben
Hóltod után be vigyen
XVIII.

Tudom hogy nagy sokszor
Sőt alam mindenkor,
Teged busítottalak
Erőtlenfegeből
Gyenge mi voltomból
Megh haborítottalak
Mikor fárasommal
Vagy kialtasommal
Szűnetlen bantottalak
XIX.

Kerlek hát ezekkel
En rut vetkeimmel
Engem ne sententiszz
Sőt az Meny-oroságra
Boldogság utára
Csendefen inkább bocsás
Holot az lstenre
Mint sęp Iaspis köre
Hóltod után tes vigyás
XX.

Ti-is sęp rokonim
Neneim s-battyaim

Kedves jó akaróim
Itten állo köffégh
Idegyült nemesség.
Kik vattok mind fancim.
Urak, Ur Asszonyok
Szolgak es szolgálók
Kik voltatok őrsőim
XXI.

Nekem el menőnek
Utra kesőlőnek
Bocsanatot adgyatok
Ti jó voltotokert
Es fárasztogtokert
Sokjóval lattassatok
Az Mathusaelnek
Hóssu életnek,
Körönajat birjatok
XXII.

Mar többet nem sőllök
Angyali sőt Varok
Kikkel utra indulok
Testemet az földben
Anyamnak meheben
Mingyaraft berakjatok
Lelkemet Christusnak
Ó megh váltojanak
Velem egygút adgyatok
XXIII.

Iővel, jóvel, jóvel.
Iesus Christus s-vidd fel
Lelkemet az mennyegben
Holot őrvendezzen
Tegedet dicsirjen
Az sentekkel egyben
Szent Szent, az I E X O V A
Mindeneknek Ura
Mind örökke ugy-legen.

Ioannes Maros-Vasarhelyi.

NEGYEDIK PRÆDIKATIO.

Az Nagyságos Iffiu G R O F F Iktari Bethlen Istvannak egyetlen egy magzattyanak, az Nagyságos G R O F F Iktari Bethlen Christina kis Asszonynak temetése fölélt az Bathori Templumban, mikor az 8 nyugodalmanak helyere be tennek, Anno 1631. die 26. Novemb. Mellyet tött Keres-Szeghi Istvan, Debreczeni Ecclesianak fő Prædikatora es Magyar Országban az Tisban innen lévő Ecclesiának Püspökje.

Præambulum.

IO hirrel nevel tündöklő G R O F F; Tekintetes Nagyságos Utrak: Ur Asszonyok: Nemzetes es Vitezlő Nemes nepek: Vitezlő dicsiretes rendek: Istennek házában serenyen vigyazo Ór-állók: Bőcsületes Polgari rendek f-mindnyajan kik jelé vattok; emlékezetre méltó hasonlatosságot ír Solinus az Lacedæmonbeliek felől. Kik mikoron akarnanak jövendő állapottyok felől az Oraculumtul estekezni, illyen kerdest vetettek volt eleiben: Ha örökke főn állana-e az ő *Respublicajok*? Az *Oraculum* illyen feleletet tött volt: Hogy mikor egy fantikalo Kiraly benne kezdene uralkodni, *Respublicajok* mindgyarast el romlana. Nem marada benne az *Oraculum*, mert mikoron egy Agesilaus nevő Kiraly az Lacedæmonbelieknek parancsolni kezdé, ottan nagy hamarossággal az Lacedæmonbeli *Respublica* el esék, el romla, semmive lön.

Igy mayd hasonlatossággal mint-ha tudakozták volna az mi első süléink, mint lehetne jövendőben az embereknek állapottyok? Illyen feleletet tött volt az Menynk földnek Teremtője *Genes. 2. vers. 17.* Valamelly napon abból (az meg tiltot fának gyümölcséből) ejendel, halálnak halálával halás megh.

Nemde ottan nem úgy lőn-e dolgok, mihelyen fantikalni kezd-
nek, es az Istennek egy altalában valo parancsolattya *Genes. 3.*
vers. 3. conditionalni (hatarozni) kezd Eva Anyank' Mert az I-
sten azt mondotta vala *Genes. 2. vers. 17.* Valamelly napon abból
ejendés, halálnak halálával háts meg. Eva pedig az kigyó előtt
így mondgya vala az Isten szavat: Ne egyetek ebből, ingyen
se illesztetek azt, hogy valami modon meg ne halljatok. Mon-
dom hogy ekkeppen kezdenek fantikalni, le romla amaz ép-
ségben Istenül építetet *Republica* el annyira, hogy nagy kefer-
ves panaszokodással méltan mondhattuk ma Syracideffel eg-
gyüt *Cap. 40. vers. 1.* Nagy nyomorúság rendeltet minden em-
bereknek, es nehez iga vettetet az Adam fiaira, annyok mehe-
tül fogva mind az napig mellyen az mindeneknek Annayahoz
az földben kel terniek. Keferves állapot Keresztyenek ez, de az
mi bűncink erdemlettek, hogy Isten halállal fizessen mincünk
Rom. 6. vers. 23. Minckokaert: illik nekünk bűntelen mar főkep-
pen arra vigyaznunk hogy boldogul halhassunk megh, es hogy
az föld tamadásban örök dicsőséget vehessünk. Melyre kepezt
ez mi Urban kimult kedvelőnknek testetskejet minckelotte az
ő Annayahoz az földnek meg adnok, utolsó tífességenek megh
adásában hogy semmi hátra ne maradna, en is az életnek köny-
veből az elő hívek épületire akarok rövid tanitást tennem.
Melyre hogy minket az mi edes Atyánk Istenünk, Szent Fianak
neveben, Szent Lelkenek általa segellyen, mondgyuk. Mi
Atyánk, &c.

T E X T U S *Apos. 20. vers. 11. 12.*

Keferves panaszokodo beszedeket olvasunk K. gyakor helye,
ugy vagyon, az irásban az embernek nyomorult állapot-
tya felől, hogy ekekben veven minemű draga ssep jot vestette-
nek legyen el, annal inkább kivankozzanak annak meg nyerefe-
re, mint az többi közöt lob Patriarchanak *cap. 14. vers. 1.* amaz
ő beszed: Az Asszonyi alattul súlettetet ember, rövid élető, es
bővőkődő haborúságokkal, ki miképpen az virag mihelt ki
nyilatkozik le sakaftatik, es el mulik mint az arnyék, es nem
álló. Mely mondasában szanakodik az lob az ember clete-
nek rövid de sok haborukkal megh rakodot keferves állapot-
tyan, mellyeket hasonlatossag által ir meg.

I. Az virag: mely gyönyörkötteti semet embernek viragos
kerte-

kerteben setalvan, azonban hogy jószágával-is magát gyönyörkötthetesse, illatozása föli fekaftya, tekinti f-kezeben el hívad.

I I. Az arnyék: Az nyazi hevfegben, mikor fejed fölöt valami felhőnek arnyékat vesed ešedben, ugyan meg uyulsi f-ké-vannad hogy fejed fölöt fokaig tartatnek; f-ha tekinted nagy birtelenséggel el fút fejed fölül.

Tekintetek meg edes Atyak es Anyak magatokát, ilyen az ti állapototok nagy gyakorta: Az Ur Isten, hazaffagtokat, hazaffagnak gyümölcsével megh latogattya ugyan, fiakat leanyokat ad ő Főlsége, ezekben gyönyörkötők minden draga marhatoknal kincseteknél inkább, ezek raytatok valo csűggefekkel, hizekődő nyelvekkel, nagy keferű somorusagtokat gyakorta cnyhirik es mint egy vidamsagra serkentenek; azonban amaz kedvetlen es könyörülletlen halal által birtelen el solittatnak, melynél mi lehet tincktek keservesse? Keferű ugyan mert az természet hozta ezt az jo Atyaknak es Anyaknak, magzattyok-nak egessegeken kedves állapottyokon valami örömök vasyon, de nyavalyajokon es halalokon móg annyi keferűsegek sokot lenni. De hallyak megh az Kereszten Atyak es Anyak nem lešen kedvetlen állapottyok meg-holt edes magzattyok-nak mint ez vilagon volt; Nem vesnek el halalokban, hanem csak előttök bocsattyak be azokat amaz allando örökfeznek el foglalására. Hallyatok vigasztalastokra valo tanbizonlatgot az Sz. Ianoftul, melyben summa serint oly nyilván valonak jeltenti föl-tamadafokatmég az kicsinyeknek-is, mint-ha mar meg lött volna, es semeivel rea nezet volna hogy az kik meg holtanak volt azok föl-tamadtanak es az itilő Bironak eleiben alottanak, hogy elvennek az ő cselekedeteknek jutalmat. Nem volna el feledve az itilő Bironak előtte az embereknek cselekedetek; mert az könyvekben fél volnanak azok irattatvan. Az honnan minekünk tanufagnak okaert három dolgot kellene meg vizsgálunk.

1. *Ki legyen az Itilő Biro.*
2. *Kik legyenek azok az kik megittiltetnek.*
3. *Micsoda forman.*

De ezeknek mindenikeről az dolognak kivanfaga serint, az időnek rövid volta miat, nem solhatunk. Hanem most csak az mafo dikrol sollyunk; Nem-is oknelkül; mert eleitől fogvan

voltanak es még most is vannak az kik az föl-tamadást nem hiszik. Illyetenek valanak régen az Epicuréfok, kik azt vallottak, hogy az Lelek az testtel egygút elvész, es hogy soha az egyser meg-holt ember föl nem tamadna. Ugy vagy on az több Görögök között bölesebbek valanak az Athenasbeliek, még-is mikor Pál Apostol az föl-tamadafiol valo tanitait tenne közöttök, meg csufoltatot es csacsogonak mondatot *Act. 17. vers. 18.* Illyetenek valanak az Sadduceusok az Sidok között *Act. 23. vers. 8.* Illyeten vala *Porcius Festus Praeses Act. 26. vers. 24.* Ez tudományban útköztének volt még *Hymeneus es Philetus 1. Tim. 1. vers. 20. 2. Tim. 2. vers. 17.* Illyetenek sokan vannak még ez mai napon is az emberek között, kik noha nyelvekkel nem, de ugy viselik magokat hogy eselkedetekkel tagadgyak az föl-tamadaft, es nem hiszik hogy még az itilő Bironak nekinek eleiben kell állaniok. De ihon az Sz. Ianos azt mondgya, hogy lata ő nagyokat es kicsinyeket az kik meg holtanak vala föl tamadvan az itilő Bironak neki előtt állani. Az az, mindenek hogy föl-tamadvan meg itiltettének. Kik legyenek azok harom rendbeli állapottyokrol írja meg Sz. Ianos Apostol.

Először az ő előbbeni állapottyokrol, s azt mondgya: Latam az meg holtakat, tudni illik kik az előt természet szerint meg holtanak vala, de mar föl-tamadtanak az Isten Fianak amaz Savara: **SURGITE MORTUI**, mely felől azt mondgya Hieronymus; akar állyon akar ülljön s-akar hol járjon es mit eselkedgyek, de ugy elmejeben oltatot ez, hogy mindenkoron fűlebe zengedezni lattatik ez szó: **SURGITE MORTUI VENITE AD IUDICIUM.** Szol nem azokrol az halottakrol, kik az ő bűnökben meg holtanak, mint imide föllyeb *vers. 5.* hanem az testi halal által meg holtak felől, kik Isten hatalma által az Itiletre föl-tamadtanak, honnan mindazonáltal nem rekeszti ki azokat, az kik az itiletben elevenen talaltatnak, mert azt mondgya Sz. Pál: *1. Cor. 5. vers. 10.* mindnyajan az Christusnak itilő nekinek eleiben kel állanunk; es ismet hog az Christus mind élőknék s-mind holtaknak itilő Biraja, es hogy mind az élőknék s-mind az holtakon uralkodik. No tehát az holtakon ertetnek akkorbeli eleven emberek-is, mert ha az holtak itilő Bironak nekinek eleiben állanak, mennyivel inkább az elevenek. Hogy pedig csak az meg holtakat említi, le-

31
Senki nagy azért; mert ezeknek sámak kik Adamtul fogvan az utolsó napig meg hálnak föllyeb leßen azoknak sámaknal kik az utolsó napon életben talaltatnak. Avagy azért; mert az kik elevenen talaltatnak is azok is ugy itiltetnek, mint ha meg holtanak volna; mert noha nem hálnak meg, de el változtatnak, mely nekik halál gyanant leßen, 1. Cor. 15. vers. 51. Sz. Pál az mint mondgya. Nem leßen tehát az Pál Apostol mondasában hiba. Hebr. 9. vers. 27. *Statutum est hominibus ut semel moriantur, postea verò iudicium.*

Másodszor meg írja állapotokrol es idejéről, kik lettenek azok, kik az itilő Bironak sekinek eleiben allottanak f azt mondgya; hogy lata kicsinyeket es nagyokat; mert mind az két rendbeli állapot felől egyarant erthettyük. Előben is állapotokrol, ez vilagi hatalmasokrol, Monarchak, Császárok, Királyok, Fejedelmek, Nagyságos Urakrol, köz renden levek. ről es kuldusokrol, el annyira hogy az halál, *mors scripta ligonibus aequat*, mint ezt amaz Diogenes Cynicus is igen siepen meg mutatta volt, midőn az holt tetemek között setalvan es piszkalvan, kerdven Alexander Macedo, mit keresne az holt tetemek között, megh felelven ezt mondotta volt: Im úgy-mond az te Atyadnak Philep Macedonak agya kaponyáját keresem, de nem ismerem az kuldusoknak agya kaponyájátul.

Annak utanna másodszor értetnek az kicsinyen es nagyokon az emberek idejekre kepest is, mind azok az kik idejekre nevezve nagyok, idősek, akar férfi akar asszonyi-allat legyen; mind az kik idejekre kepest kicsinyek, gyermekek, akar férfi akar leány legyen az. Mindnyajan minden kifogas nélkül föl-tamadvan az Isten fának itilő sekinek eleiben kell állaniok. Nincs olly nagy es méltóságbeli, ki ezt el kerúlhesse, ninesen ollyan kicsiny kit el felelytsen es hátra hadgyon az itilő Biro, es kinek kinek az ő cselekedetek berint meg nem fizetne.

Harmadszor meg írja azt is hogy ezek nagyok es kicsinyek az kik Istennek előtte állanak; tudni illik az kik az halál által az előt el estenek vala, ime mostan az föl-tamadas által ép állapotra állanak föl. Allani mondatnak másodszor ezért is, mert ezzel keés voltokat jelentik az itilő Bironak sententiajanak meg fogadására, keésen állanak, parancsolvan az itilő Biro es mindgyarast menten mennek. Varjuk tehát az sententiat f-nem-is keésik az Biro.

I. Tanuld meg innen hogy minden embereknek meg kell halniok. Melynél noha nincsen bizonyosabb, mindazonáltal semmiről sem vigyaznak az emberek restebbül mint erről, hogy ő nekik meg kell halniok, el anyira hogy még csak emlékeztet is utallyak ennek; kiváltkeppen az kik ez életben egészségesen és kedves állapotban külső jokkal bővölködnek; mint Syracides mondgya *cap. 41. vers. 1.* O halál, úgy-mond, mely fömoru az te emlékeztet az ő javaiban bekeféggel lako és élő embernek. Nem szenvedhetik sokan még csak az hárangoknak zengejét is, még pedig azok az kik Kercütyencknek mondgyak magokat.

Sokkal erősebben viseltek magokat az régi Poganyok közül nemelylek, kik mind lakodalmokban, mind az ő magok szerint való Isteni tiszteletekben s-mind pedig világi kereskedésekben; kik azon voltanak, hogyhalando voltak süntelen előtők forogjon. *Herodotus írja lib. 2.* melyet Enterpenek neveznek, hogy az Ægyptombelieknek szokások ez volt, mikor lakodalomban voltak, egy koporsóban faragot fábol holt embernek képet egy közzűlők az lakodalmásoknak szerrel szerre hordozta, és így mutogatvan így szól: *In hunc intuenti potes oblectare talis post mortem futurus:* Az az: Erre tekintven igyal gyönyörködgyel ilyen lehes holtod után.

Plutarchus is in convivio septem sapientum Græcie azt írja, hogy Ptolomæus Philadelphus Ægyptomnak dicsiretes Kirallya, minden fris lakodalmában általában egy mézitelén ember egy kaponya állot, és azt kialtatta egy szolgajával: *REX inspicere talis eris.* Kiraly erre nezz, ilyen lehes.

Hogy az Isteni tiszteletben buzgobbak lennének az emberek, azt írja *Plutarchus in Lycurgo*, hogy az Lacedæmonbelieknek ugyan törvények közbe írta volt be Lycurgus, hogy avagy az Isteneknek oltari melle temetne el halottjokat: avagy az varas közepet magas helyen, hogy az temető helyet látvan, mindennek az halalt emberek előtt viselnék.

Herodotus lib. 1. Item, Cicero 1. Tusc. quæst. azt írja az Persak felől, hogy az Persak halottjokat azon házban temettek melyben magok laktanak, azt itülvén hogy az Holtak az élő embereknek háfnosabb Mesterei volnanak az eleveneknél.

Ez volt az oka mint *Laertius* írja, hogy *Democritus* el hagyván az élő embereknek tarfafagokat, gyakorta az temetőben sokot vala letalni es az mezitelen csontokat szemlélni.

Kereskedésekben hogy el ne ragattassanak föletteb, ez volt oka mint *Ortelius Cosmographus* írja *in suo orbis theatro*, hogy nemely nemzetfeg az adásban vevesben penz helyet holt ember tetemivel eltenek, es ebből sorzörttenek kincsed magoknak; mert ugyan is mint Idvözitőnk mondgya *Matth. 6.* Ahol az kints ott vagyon az éiv. De még az Magufok kincsek sem volt úres ettől, mellyet Idvözitőnknek be mutatának *Matth. 2.* mert Myrrhaval is ajandekoztak őtet, mely által peldaztatek Urunknak halála. Ihon s-még is az mi Keresztenyünk irtoznak nem csak az halaltul, de még emlekezetitől is. Hiyjaban, hiyjaban, nem kerülheted el ezt, mert ez minden embereknek uta, mint David mondgya *1. Reg. 2. vers. 2.* megh kel ezt minden embercknek nyomni, ninesen az ki ettől meg menekedheffek.

Fenc-vadakknak vad-madarakkal meg feliditefere gondoltanak az emberek mesterfegeket, de nines ki az halalt meg tuta volna feliditeni.

Ez vilaghi hatalmas ellenfegek ellen erős Várak, Várafok éppittettethetnek, de nines oly erős Vár-Váras, melyben meg nem kellene halniok az embereknek mint *Metrodorus* föl.

Az mint amaz *Perfak*nak követé is értette volt ezt, kit mikor *Roma* *Varasaban* *Constantinus Császár* *Serre* *Serrel* hordozot volna, annak mind erőfseget mind sepefseget s-mind gazdagsagat meg mutogatvan, kerdi az *Perfat* az *Császár* mint tetben nek *Roma*? Meg felel s-azt mondgya: Ennekem ugy tetfik, hogy *Romaban* is mint *Sinten* egyeb helyeken meg halnak az emberek.

U S U S. Ennek okaert en az tanats ember, halalando völdrol valo emlekezetedet ne ved meg, fogadd meg *Syracides* tanacsat, ki *cap. 2.* könyvenek azt mondgya, *Memorare novissima tua in omnibus operibus tuis, & in aeternum non peccabis.* Emlekezzel meg minden te cselekedetidben az te utolsó állapotodrol csörökke nem vétkesz. Ely ugy ez életben hogy boldogul halhass meg; mert im hallod hogy az meg holtak az itilő *Bironak* eleiben állottanak. Meg hidgyed, meg hidgyed, hogy az miképpen minden emberek meg halnak, ily minden embercknek az itiletre

letre elő kel állaniok. Sz. David *Pfal. 50. vers. 1* bizonyította nap
tamadattul fogvan mind nap nyugatiglan. Sz. Pál *Rom. 14. vers.*
10. mindnyajan eleiben állattatunk. *Act. 17. vers. 31.* meg itili ez
földnek kerekfeget azt mondgya.

Nem ugy leßen itt az dologh mint ezen ez világon hol egy
hol mas dolgot prætendalvan az emberek mikor Országos gyű-
lésben hivattatnsk, követek es kepebeli emberek által vég-
ben vihetik dolgokat, mondom nem ugy leßen itt az dolog:
mindnyajan femely ferint elő kel itt álloniok az embereknek,
mind segennek gazdagnak. Szamot kel adniok cselekedetek-
ről *Rom. 14. vers. 12. 1. Cor. 5. vers. 10.* Szamot kel adniok safarfa-
gokrol *Lut. 16.* De még csak hivalkodo befedeokről is *Matth. 12.*
vers. 36. Visellyed tchat ember ugy itt életedet, hogy ott az lti-
letben orczad meg ne pirullyon, es az külső sötetsegre ne kül-
detteffel.

11. Az keserves Atyak es Anyak vegyenek nagy vigasztalast
innen, mikoron az ő kedves magzattokat lattak ssep viragzo
állapottokban ez világból ki mulni. Ezert meit *1* Az
halal által nem vesznek el, melyet ő maga bizonyit Idvözitőnk
Matth. 18. vers. 14. Nincsen akarattya arra az ti mennyei Atyatok-
nak: hogy egy-ik ezek közzül az kicsinyek közzüvel vesßen.

2. Nem leßen nekik rosbabbul állapotok az ki mulas al-
tal; mert mind az vétkek f-mind az büntetesek elől, melyben
eshetnenek volna, ha itt ez földön életnek volna, ki ragattat-
tanak; mint erre pelda Abel, *Genes. 4. Iosias, 2. Reg. 22. vers. 20.*
etc. Ezt bizonyította az Bölcs *Sap. 4. vers. 10-14.* Mert ugy-mond
az ő lelke az Urnál kedves vala; Annakokaert siette őtet ki vin-
ni az Istentelenseg közzül. Es mivel hogy Istennél kedves volt,
mit adhatot Isten neki kedvesseb ajandekot ennél, hogy őtet
ez hitvan világból amaz mennyei dicsőségben által vigye ha-
marfaggal.

Ertette ezt Salamon-is, ezert mondgya *Ecc. 4. vers. 2.* Inkab
dicsirtem az holtakat hogy nem mint az eleveneket, Syfaci-
des-is *cap. 30.* lobb, ugy-mond, az halal az keserű életnel. Ezert
David-is Istennek amaz három rendbeli ostori közzül, Ehseg,
Fegyver es dög-halal közzül, az dög-halalt valasztotta volt.

Sőt még az Poganyok-is értettek ezt: mert mikor egy idő-
ben

ben az Bocziabeliek az *Delphicum Oraculum*hoz küldöttének volna ezt kérden. Mi történhetnek ez világon az emberem leg jobb? Ezt felelte volt az *Oraculum: Mortem omnibus felicitatum generibus anteferendam.* Az halalt félyeb való boldogságnak kellene itilni minden boldogságnal. Ennek bizonságara mikor Agamedis es Triphonus Ais Mesterek az Apollonak éppítettet Templomert, Apollotul azt kernék, hogy valamit leg jobban itilne az embernek lenni, azt adna meg nekik. Meg felelt volt nekik az *Oraculum*, es ezt mondotta volt: hogy nyoltz napok mulva el veszik az mit kertenek, es heted napon mind ketten meg halanak. Innen az Traciai nepek mikor nekik gyermekek búltet sirtanak magok, mikor meg-holtanak nagy nyajassan etenek es ittanak s-vigattanak, mivel hogy az halalt jobbnak itiltek az életnel.

NB.

III. Nem fogyatkoznak meg az dicsőségnek el veteleben, noha az nagy Abrahamnak nagy hitit megh ők el nem ertek. Azt mondgya Idvőzítőnk *Marc. 10. Talum, &c.* Ilyenke az Mennyekeknek Orsága. Az ki az hitet az öregekben megh főzri avagy nem de nem serezheti-e meg titkoskeppen az aprokban az hitet mely őket Isten előtt kedvesse teszi. Azt mondgya Iános *Baptista Matth. 3. vers. 9.* Hatalmas az Isten hogy az kövekből Abraham fiit tamasson. Az Abelnek földre ki öntetet néma vérennek kialtasat meg hallya Isten *Genes. 4.* Vallyons miért né cselekedhetne meg Isten ez kicsindekben hogy hitet oleső, &c.

IV. Nem maradnak hatra az föl-tamadasban-is. Ihon Sz. Iános mondgya hogy nagyokat es kicsinyeket latot az Isten előtt állani. *Disputallak az Scholasticusok;* Az emberek az föl-tamadasban, ha az öreg vén, vén állapotban, az gyermek, gyermekki állapotban, tamad föl, avagy mint? Azt mondgyak hogy mindnyajan harmincz ket estendő s korbelt állapotban tamadnak föl. De en azt *curiosè* nem *disputalum*, nem-is illik, hanem el kel hinni mivel tökelleteffögre leszen az föl-tamadas, minden hívek tökelletes dicsősegre tamadnak föl.

Igy ez Ur Christusban ki mult Fejedelemi dicsirtes hirrel nevel tündöklő familiabol sarmazot Nagyágos G R O F F Bethlen Christina kis Asszony-is (kinek *Genesislegia*jat elő samlalni búkfelelnék nem itelem, mivel az mindeneknel nyilván vagon) meg-holt, az mint semcinkel lattyuk, kedves búlkeinek

keferűsegekre: az Ecclesianak nagy somorusagara, de az Christusnak nagy gyönyörűsege.

81
Szűleinek keferűsege; mert ez egyetlen egy kis magzat-tyok vala hazafagoknak első rayzsa, fáy fívek rayta el hittem, hogy semek előtt viragozvan hazafagi állapotot nem erhetet, hogy általa itt ez vilagon az Istennek Anyasent-egyhaza sáporodot volna.

Az Ecclesianak nagy somorusagara; mert lattyak siemeinkel nemzetünk között igen keves számos állapokra jutot az Isten Anyasent-egyhazanak daykasága. Ez felől lehetet volna örök-fegy gya nant olly reménfegünk eleinek dicsiretes példajokat követven, az búkölködőknek taplalására es ruhazására, ollyan mint amaz loppebeli Tabita asszony *Act. 9. vers. 36. es sequen.* Az Isten Anyasent-egyhazanak hallas adáfra mint amaz Thyriatirusbeli Lydia Asszony *Act. 16. vers. 14.* De ime előlünk az hallal által ez-is el ragattatot.

Az Christusnak pedig nagy gyönyörűsege; mert miben lehetet nagyobgyönyörűsege Idvözítőknek, mint hogy az kit ő szeretet annak méssire ne halasza az dicsőségnek meg adasat? Ez is bizonyara az Urnak az ő kedvesi között levén, kik felől *Mat. 10.* aztmondgya: Engedgyetek az kifelceket en hozzam jóni, kivanta magához most venni lelket, hogy méssire ne haladgyon az dicsőségnek el vetele. Idvendőben pedig te, ite-is föl-tamad dicsóult állapotban, es nagy örömmel ép állapotban, az Ur Christusnak eleiben áll varvan hogy az több-sen-tekkel egyút, őtet-is testestül lelkestül be vigye az mennyei dicsőségben. Ezert illyen állapottya felől Nagylagtok-is kedves magzattyanak bizonyos levén, ne nehezteletytek es kis testecsket az ő nagy Annyanak az földnek kebeleben be tenni az boldog föl-tamadásnak reménsege alát.

Eredgy be annakokaert Idvözítő Christusnak kedves edénye az te nyugodalmodnak czellatskájában es nyugodgyal es csendesen mind amaz utolsó föl-tamadásig, melyben veled egyút mi-is tamad-hassunk föl boldogul, Amen.

Mi Atyánk, &c.

Ors;

Oratio ad tumulum Bathorini in Templo è suggesto habita à Gaspere Pastorio Thornai, Scholæ Debrecinæ Rectore.

TRiste sanè atq; acerbum solenne tamen atq; iustum Illustrissimi, Spectabiles, Magnifici, Generosi, Nobiles, Clarissimi, prudentes, Circumspecti & quotquot adestis Auditores Humanissimi, Præstantissimi, iustum inquam, pro insigni pietate vestrà atq; egregiâ erga merentes animas voluntate & denatam Christianam atq; Illustram Christianam, domus Bethlenianæ detus atq; ornamentum Illustræ solviti officium, dum nihil intermitit us quod ad parentum ægitudinem sublevandam, mortemq; demortuæ celebrandam pertinet, tantâ multitudine solemniter constuendo, presentia vestrà frequenti & honestâ sanus cohonestando animosq; ob mortem Unicæ tabescentes evigendo, quid etenim iustus quàm ut mortuis iusta parentur ut eadem mixtura nobis, nostris q; solvantur? Ego vero qui & vestrâ auctoritate, Illustri Superiorum meorum voluntate, & meâ etiam, ut ingenuè fatear, voluntatis inclinatione hoc dicendi onus nō solulari quidem, sed oblatum non recusavi, æquisimum putavi, ut qui plurimum debet etiam si reddere non possit quantum debet, veli tamen reddere quantum potest. Hinc me amor & dolor diversis stimulis ad iusta paranda pro nunc sollicitant. Amorem namq; Christianæ majoribus ceu pia gratitudinâ tesseram deo singulari, quarum gratia, clementia, ac benignitas singularis me indignum non obscure ornavit. Qui *AD O R* si, ut in veteri est proverbio, docet musicam, docebit certè & lamentationem: nam quos impensè amamus in malo eis compatimur, merorisiq; eorum condolemus. Ab utinam vis dicendi meo hâc horâ responderet dolori, patefaceret certè non quidem elegantioris quendam sermonis ornatum, quem exercitissimorum, præceptisq; eloquentia probè conformaturum esse sat scio, sed gratum dicentis animum, piâq; erga merentes & mortuam, voluntatem. Sed ne spherologia potius quàm oratio meus reputetur sermo, ad pios lugentes consulendos præsentisq; fideles institutendos discam pro virili & temporis ratione quàm brevissime de necessitate & incertitudine hâc mortis, quâ in re Spiritus Sanctus qui linguas infantium facit disertas, clementer auxiliium

xilium suggerat: & vos Auditores quotquot adestis Illustrissimi, Spectatissimi, ad audiendum aures præbete benignas submissè ac obnixè oro.

Nihil est certius Illustres ac præstantissimæ animæ Auditores, aut quotidiano usui & experientiâ confirmatiuè nec quicquam de quo minus dubitare liceat, aut de quo magis certiore esse possumus quam Mors ipsa. Nā si Scientia, ut est apud Philosophos, est è veris, necessariis atq; evidentibus propositionibus promanans: ita necessitas mortis hominibus debet esse quàm certissima, cum propositioni necessaria ac manifesta innitatur, huic scilicet: Omnis homo est mortalis. Quam, testis etiam omni exceptione major Iob confirmat Deum ita alloquens: Scio quia morti trades me ubi constituta est domus omni viventi. Decretum enim certe evidens & irrevocabile est essatum illud Apostoli. Statutum est omnibus semel mori, ut & Poëta Horatius

Omnes una manet nox
Et calcanda semel via lœthi

Quemadmodum & Ovidius

Scilicet omne sacrum mors importuna profanat
Omnibus obscuras injicit illa manus.

Certitudo autem hæc mortis nullâ indiget demonstratione cum Dei & Scripturæ testimonio, quo nihil certius: usus ac experientiæ rerum magistra, quæ sapientes simul ac insipientes erubescere solet, documento evidentissima est & certissima, quæque vel maxime cæco ad oculum patefaciunt mortem, nullâ arte, nullo labore, nullo pretio, nullâ deniq; versutiâ evitari posse. Illa namq; est tartarea illa Proserpina, quæ serales illas Sarcophagos vitæ humanæ pensa trahentes semper occupatas habet & nunquam vacare sinit: ipsa est per quam dignitates omnes & beneficia opulenta finem accipiunt, divitiæ terminantur & vitæ esse desinit. Ideo Epicurus dicere solebat, contra cætera omnia aliquid tutum inveniri posse, at contra mortem non inhabitari urbem munitam. Quicquid est in homine de futuro est contingentibus, quod fieri aut non fieri æquè possit. Si enim de Infante in cunis, quæras, Achilles an Thersites futurus? respondebis, Fortasse. Si quæras Adolescentem, Aristoteles futurus an Chorida? respondebis, Fortasse. Si quæras de homine etate jam maturo, Iruine futurus an Cræsus? respondebis, Fortasse. At si Infantem, Adolescentem, Iuvenem, Virum, senem quæseris aliquando non morietur? dices ex certâ scientiâ, ita profecto, ita procul dubio, ita & quidem necessariò, nec in responsione ad hoc quaesitum, Fortasse locum habebit.

Faciat quod velit homo, quærat ad versus mortem antidota, sumat amuleta,

leta, nunquam tamen se ab hac fatali necessitate immunem praestare poterit. Galenus, Hippocrates & alij Medici praestantissimi mille aduersus morbos remedia, milleq; sanitates tuenda ac conservanda rationes excogitarere, ad mortem nihilominus evitandam nullum invenire remedium, quin omnes confessi sunt, **contra vim mortis non est medicamen in hortis.** Magnus quidem fateor, singularibus & privilegiis naturam poene excedentibus, servos suos olim Deus ornavit. Mosis dedit virtutem aquae in unum conglobandi: Iusue Solem sistendi: Eliae & Apostolis mortuos suscitandi: at nemini facultatem indulsit, qua mortem siseret, & quo minus veniret, impediret. Quod eorundem Fato sanctorum exempla res clara est, cuiq; Psaltes suffragatur inquit: quis est homo qui vivet & non morietur? Nemo ac si diceret, nemo certe, nemo omnino. Inde Poeta Mart.

Pange toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo

Ipse jubet mortis te meminisse DEUS.

Hac etenim lege hujus vitae stadium ingredimur, postquam aliquandiu hic commorati sumus, iterum deinde serius aut citius eodem egrediamur. Et quod David uni principum Ethajo dixit: **Peri ad nos venisti hodie nobiscum exire compelleris, recte de humana conditione dixerimus.** **Peri vitam hanc ingressi sumus & hodie Mors sursum eadem exire compellit.** Statim enim ut per unam januam in vita hujus diversorium ingredimur, per aliam eodem ad mortem properanda egredimur. Ideo **plurimum vitam cursum quendam & stadium nuncupavit, in quo citatis gressibus quotidie ad mortem properamus:** ut & quidam torrentem eam nominavit inquit:

Idq; ipsum est quod vivo velut rapidissimus amnis

Qui sursum exoriens semper ad ima fluit.

Scriptura Sacra ut hanc fatalem mortis necessitatem nobis insinua-
ret variis eam rationibus ac viis ostendere conatur. Imprimis cum nos
fractilia & lutea appellat vasa animam corpori fragili & caduco inclusam si-
gnificat. Non dicit vasa ferrea, abenea, aut marmorea; sed fractilia &
fragilia, ut vita hujus brevitatem & fragilitatem declararet. Sunt in offi-
cina Figuli omnis generis vasa, parva scilicet & magna, pulchra & abje-
cta, sed omnia ad minimum impetum & casum fragilia sunt. Ita nimirum
juxta Apostolum mundus hic officina est figuli caelestis, variis instructa
vasis fractilibus, uti sunt: Magnates, Principes, Reges; Monarchae, Ple-
bei, Pauperes, Triviales, Nobiles, gloriosi, Magnifici, splendidi, Hu-
miles, mendici, obscuri, barbari, Sed quales hi omnes? Casui subjecti
& natura fragiles, morte feriuntur & defalcantur omnes. Tria Poetis

*cæca describuntur. Amor, Iustitia, & Mors. Amor quia omnes promi-
sere sine ullo intuitu seruit. Iustitia quia omnes sine ullo intuitu dijudicat.
Mors deniq; quia omnes sine intuitu persingit & obvia quæq; demetit, un-
de versiculi illi triuiales:*

**Est commune mori mors nulli parcat honori
Dives & fortis veniunt ad funera mortis.**

Hinc à Pericle Atheniensium duce ac oratore

**Atropos inexorabilis. A Virgilio Poëtarum Principe, inexora-
bile fatum Mors appellata est. Neque enim precibus fleclitur nec mor-
talem vota exaudit:**

**Nec si trecentis, quotquot eunt dies
Amice places Illachrymabilem
Plutona tauris —**

*Non excipiuntur hic Reges, non eximuntur diuites, legi huic sub-
iiciuntur pariter omnes, communisq; hæc omnibus fors est. Dic obsecro
quis modo in Chaldaea regnat de stirpe Nabuchodonozor? quis superest in
Persia de prosapia Cyri? quis in Media de familia Darii? quis in Græcia
de stemmate Alexandri? quis Rome è domo Cesaris sceptrum tenet? quis
Carthagine ex Annibalis posteris, vel Athenis è Cotivi nepotibus domina-
tur? Ubinam modo sunt superba illa Imperia & orbis Monarchæ? Ubi
modo Troja? Ubi Athenæ? Ubi Carthago? mortem omnes oppetiére, mors
omnium abstulit memoriam.*

*Alia quidem sapiunt Reges, insolescunt Principes & Magnates & per
urbem laudato pavone superbis incedunt, cum oculos in dignitatum sua-
rum, honorum, diuitiarumq; umbras conijciunt & præter communem ho-
minum sortem se eleuant. At si cogitarent se esse lutum fragile & terram
fictilem, omnem profecto superbiam & arrogantiam exuerent.*

Nam

**Flante velut validi nubes Aquilone fugantur
Sic meditata, scelus, mors procul omne fugat.**

Etenim

**Quid cinis & pulvis quid sordida terra superbit
Cum redit in cineres quod fuit ante cinis.**

*Diogenes quodam tempore bustuaria obambulans sepulchraq; curiosus
inspiciens Alexandrum Macedonem obryiam habuit, cum hic peteret, quid
ille inter mortuos vivus ageret? aut quid nam quereret? Respondit: Pa-
tris tui Philippi qui totius olim Græciæ terror fuit cabraria & ossa qua-
rto, sed ea à cæteris dignoscere nequeo. Docere Satyricus ille Philoso-
phus*

phus voluit in mundi huius palatio magnam quidem hominum esse differ-
rentiam, sed in supra mortis aula omnes eadem sorte gaudere, sibiq; esse
quam simillimos Reges ac pauperes nobiles ac colonos nihil penitus inter se
differre. Inde sapienter & eruditè Augustinus: Respice inquit, sepul-
chra & discernas Iram à Rege: sortem à debili: pulchram à desormi,
Quod à Claudio illo non alienum

Sub tua purpurei veniunt vestigia Reges
Deposito luxu turba cum paupere mixti
Omnia mors æquat —

Ut porro humana vite fragilitas mortisq; necessitas ostendatur, homo
flori similis esse dicitur, florenti vespere, mane languenti. Ita Psaltes:
Homo quasi flos agri. Agri inquit, non horti, ut ostendat calamitosam
hominis in hoc mundi theatra conditionem & insperatum celeremque ejus-
dem exitum.

Flores namq; agri variis expositi sunt periculū, vel enim à prætereun-
tibus carpuntur, vel pedibus proteruntur, vel denique depascuntur. Ita
Iob attestante cum homine agitur, qui quasi flos egreditur & conteritur
subitò, fugitque velut umbra nunquam rediens. Certa itaque mors Audite-
res, certa necessitas moriendi. At quàm certa mors, tam incerta hora ejus
& abitus transitq; hominis. Scis homo tibi moriendum, scis transmi-
grandum, At quando? hodie? cras? perendie? mane? vespere? ju Insan-
tia? In ventute? plane ignoras, plane nescis. Nulli sibi annos Nestores
vitamq; firmissimam promittunt, at mox violenter mors eos abripit, &
mox incautos vitæ exuet. Ita ut appositè Syracides olim dixerit non magis
nosse hominem tempus mortis suæ, quàm pisces priusquam hamo capiuntur
vel aves priusquam hamo irretiuntur. Sicut enim capiuntur illæ, sic mors
de improvviso homines illaqueare solet. Quare sapiens: ne glorieris in cra-
stinum: ignorans quid superventura pariat dies. Nihil sanè Hieronymo
teste homines ita decipit, quàm cum ignorent spatia vivendi & longiorem
sibi vitam tamen repromittunt. Beubadad gravi tactus agritudine, dum
scire vellet num è morbo esset moriturus, donarium Principem ad Elyseum
Prophetam destinavit, qui eum hoc metu ac sollicitudine liberaret, quo in-
certitudinem horæ mortis suæ declaravit, quæ ideo semper metuenda &
metuendo expectanda ne improvise nos opprimat. Cum præsertim nunquam
tanta mortis audacia ad nos invadendos fuerit, nunquam tanta ad nos
subvertendos potentia, vasricies & perfidia, quanta modo: Nam olim suis
vernaculis, propriisq; armis pugnavit, senectate scilicet & morbis aliqui-
bus tantum violentis & fortuitis. Bellum non nisi hinc inde in orbe spar-
sum

sum erat, pestis non nisi post annos 40. aliquando post centum redire consueverat. Fames ut plurimum in aeventibus Africa & Arabia desertis grassabatur. Nemo quid esset, poplexia, ophtalmia, pleuritis, parotides noverat, vix de angina, Synmanche, podagra & aliis excarnificantibus malis sermo erat. At modo liberis per omnia mors grassatur habentis, bello per orbem uniuersum funestissimo, peste creberrima, violentia, proditione & nullo dato otio aut induciis semper homines invadit.

Alios sub vesperam senectutis, alios in meredie florentissima etatis, alios summo mane pueritiæ, alios sub auroram vitæ, ut infantes lactantis, alios deniq; quod crudelissimum est, in ipso matris etiam utero extinguit sine nullo dignitatis & honoris discrimine: quod vel flosculi presentis morte immatura perempti commonstratur. Christina enim dimidium animæ delitiumq; parentum etate immatura & vix cunis egressa contabuit subitò, parentes grandiores & multos annosiores morte sua antevertit, ut scilicet suo nos doceret exemplo; nullum tempus, nullamq; etatem aut dignitatem à morte liberam esse, Quæ turres Regum, tabernas pauperum aquè pulsat & scepra lizonibus æquat. Ut memoriam nobis illud Christi revocaret, vigilate, quia nescitis quando tempus sit, vigilate, quia nescitis diem neque horam h. e. rebus conscientia prospicite & animæ negotia in optimo statu constituite, quod Poeta etiam monet:

**Certa tibi mors est incerta funeris hora
Extremam idcirco quamlibet esse puta.**

Neque enim in tempore uiliter vivitur nisi ad comparandum meritum, quo in eternitate vivatur Augustino id olim docente.

Qui in aliam regionem profectionem instituunt quâ nunquam se reversuros cogitant, omnes facultates distrabunt, pecunie plurimum coacervant, nihilque secum asportare conantur quàm quod iniungere non sit gravaturum, & quod in regione in quam secedere cogitant magne estimationis fore putant: Ita nos Christiani scientes singulis momentis mortem nobis imminere, unde amplius non dabitur reverti, omnia quæ nos gravare queunt, peccata nimirum & sordes animæ vendamus, abjiciamus; aurum, argentum, gemmasq; pretiosas scilicet fidem opera & virtutum copiam coacervemus, nulla enim melior & pretiosior moneta in illa provincia haberi potest. Divitiæ enim ibi non nisi quisquiliæ & velut nummi adulterini & accisi, solius ibi virtutis habetur ratio. Vanitates fugiamus & quicquid mundi est generosa quâdam constantia despiciamus. Nam sicut qui capitis supplicio afficiendi sunt, nisi penitens desipiant, omnem ridendi ludendique occasionem subtersugiuunt; honores & dignitates exosas habent,

Nemes f. Prædicator
 Deak f. tób Viator
 Gazdag es üegeny rendek
 Kikct ez *Lugubris*
Sed tamen celebris

Hely be fogot, (tinettek
 III.

Az nagy Ur Istentül
 Minden jok fejetül
 Idvõifeges áldomast,
 Szerencses életet
 Hõssu egeffeget
 Házatokra fok áldast,
 Kivanok; f. õllaira
 Rövid præfalsafa
 Szabad által bocsatast.

IV.

Nekem-is segitfeh
 Besedre elegfeh
 Legyen az I EHOVATUL
 Nyelvem rebegese
 Idõm gyengefeg
 Erõsítessék attal,
 Hogy-ha nem fuisfen is
Pro virili meq; is
 Szollyak itt az dologrul.

V.

Mert nem vagyok Varro
 Mucius f. Cicero
 Deaki nyelvinek attya,
 Ki ekeffegevel
 Szomnak erejevel
 Nyernem kiki halgatna,
 Hanem deprecavla
 Kerem ez fep Pompa
 Keves somat halgassa.

VI.

Helyeffen mondotta

Pindarus Poeta
 Regenten imez mondaft,
Fata nec aneus
Neg ignis murus
 Tenet, mert igaz voltat.
 Latom meg proballya
 Noha nem jóvallya
 Minden ki büntül nam valt.

VII.

Kicsoda ugyan-is
 Ki volt ki lefen-is
 Ki ellene alhasfen,
 Istennek, f. õ vele
 Az mi végezefe
 Ellene kardot vonnyon,
 Micsoda az ember
 Bünnel teli veder
 Hogy vele semben szállyon?

VIII.

Ha az regieknek
 Pogany isteninek
 Ez volt birodalmaban,
 Hogy lemmi oly allat
 Kit cz nagy föld tarthat
 Ellenc ne alhatna,
 Honnet sententiat
 Fõllyeb meg irt savat
 Az Porta mondotta.

IX.

Mennyivel Istennek
 Meny f. föld teremtõnek
 Hatalmat magasztallyam,
 Az ki nem foghato
 Sõt meg sem mondható
 Illik inkább czudallyam!
 Hogy nagy erejű õ
 Hatalmas itilõ
 Mindenek elõt vallyam.

X.

De teritem somat,
Nem mulatok fokat
Ez meg holt s-boldogultra
Az Nagylagos Bethlen.
Kit eltesfen Isten
Szerelmes magzattara
Kimar koporloba
Mert el tólt az ora
Im fekkik latasunkra.

XI.

S-kerdem mi az oka
Hogy lem az palota
Sem pedig az Urasagh,
Nem az nagy erősség
Kő-fal es mesterfeg
Sem pedig az méltosagh
Ót meg nem tarthatta
Hogy ne lenne foglya
Halálnak? Mert gyarlóság;

XII.

Kerdek meg mi oka
Hogy az gyenge rosa
Ily hamar el hul, el vés,
Kit semmi oltalom
Emberi hatalom
Ettől meg nem videlmez?
Mert reménység előtt
Idő s-Váras előtt
Immar el jöt az sélvész

XIII.

Kerdek meg tovább
Vallyons s-mi az oka
Hog Bethlé Christin halva?
Illyen gyenge virag,
Mig el nem jöt aglag,
El fakat meg hrvadva?
Az Bűnös Adamnak

El eset Attyanknak
Ezt hozta nehez forsa.

XIV.

Kiról az rut bűn-is
Mint írja Sz. Pál-is
Ez vilagra be lepet.
Mellyel az nagy halal
Ki mindent le kabal
Egyfer-smind el erkezet
Es mar azokra-is
Kik ugy-mint Adam-is
Nem vetkeztek el terjet.

XV.

Im az bűn dolgot ladd
Kerlek hát ne czudald
Ha meg hal az csecsemő
Az első embernek
El eset vétkesnek
Mert maradéka volt Ó
Kijert az halálnak
Az bűnnek zolgyanak
Bizony hidgyed foglya Ó.

XVI.

Te-is hát somoru
Uri méltosagu
Nagylagos Bethlen Istvan
Kinek ssep magzatod
Szerelmes leányod
Előtted fekkik halvan
Seczi Mariaval
Szerelmes tarfoddal
Ne legy így el bagyodvan.

XVII.

Noha nem mondhatom
Sőt bizonytalatom
Okot somorusagra
Talatb; s-az vigassagh
Hogy ha nalad tyszag

Volna,

Volna, ez is nem ezuda
Mert iffiusagodnak
Viraga s-hazadnak
Im fekkék koporsóba.

XVIII.

Kiben cseteben
Migh volt egessegen
El hittem gyönyörködte
Igen bizvan ebben
Hogy talam az Isten
Eltetne, reminlettel
Mint Kereszten atya
El hittem gyakorta
Magadban így becéltel:

XIX.

Sok aldasu Isten
Az kitúl van minden
Könyörgök felfegednek
Szep hazas tarsomat
Kedves magzatomat
Tarcz meg en femeimnek:
Hadd adgyak ezekert
Az te jo voltodert
Nagy halat sentsegednek.

XX.

Nem is ezuda hidgyed
Hogy ha volt ily befed
Mert nem kicsiny nyajassag
Embernek ez testben
Elni kedveffeben
Bizony nem kicsiny viglag
Szerelmes televel
Edcs gyermekevel
Lenni mely sepe boldogsag:

XXI.

Ez lehetet volna
Ha tovab elt volna
Ioppebeli Thabita
Az Ecclesianak

Istennek hazanak
Hivseges promotora
Keves buzajaval
Illyest olojaval
Taplalo Saraptana.

XXII.

Hires nemzetinek
Fdes sülöinek
Mindenekben öröme
Istenes cseteivel
Kegyess befedével
Tisztasagnak tüköre
Hogy ha érte volna
Ez lehetet volna
Bizony Udvar sepefeg-

XXIII.

De ha az Istennek
Kinck lam engednek
Meg azoktalanok-is
Tetset hogy tanacza
Vegzet akarattya
Most tellyek ú rayta-is
Ő atta volt tudgyuk
Ő vötte el aldyuk
Meg az gonosokban-is.

XXIV.

Az beketelenség
Gonos keptelenségh
Istennek ellensege
Túrő szenvedősegh
Haladas bekefsegh
Nekie kedveffege
Mi-is hát hivi
Adgyunk halat neki
Minden keserűsege.

XXV.

Ha soha nem volna
Vilagon töb pelda
Intő az szenvedésre

Elegge minket int
Olvasd meg s-megh tanit
Sz. Iob keferúsege,
Kinek az nagy Ulral
Ugy vagy on bizonynal
Nagy vala bekefsege.

XXVI.

Ennek tizser valo
Mayd ki nem mondható
Keferves somorusagh,
Nem halla-e sivet
Mikor tizgyermeket
Talala nyomorufag,
Bizonynal el hittem
Hogy sirt keferveffen
Lald nagy boldogtalanfag;

XXVII.

De ha mind ezekben
Meg maradot éppen
Mikent tartya az iras,
Nem illik neked-is
Hogy ha keferge-is
(Mert megh lehet az siras)
Isten ellen menned
Beketelenkednek
Mert azt tiltya az iras.

XXVIII.

Pogany volt Harpagus
Mint ezt Herodotus
Egy könyveben irta volt,
Maga fia testet
Kiraly kit főzetet
Lám meg-is meg otte volt,
Valamit mivelne
Az Kiraly, tetse ne
Önkie, így, solt volt.

XXIX.

Tessék hát neked-is

Hogy ha keferú-is
Kedvesednek halala,
Lám nem Pogany Kiraly
De Mennyei Kiraly
Túled el valastotta,
Nem mesarította fel
De égben vötte fel
Az örök boldogfagra,

XXX.

Siré? Igen örökhöz
Bizony örvendezhez
Ha gondolkodol róla,
Isten im magnak
Te iffiufagodnak
Első rajat foglalta,
Honnat meg jelenik
Hogy voltál meg tetfik
Házában kedves sölga.

XXXI.

Adhat az Ur Isten
Ki kezében minden
Ez helyeben nektek mast,
Ha az vén Sáranak
Az Nagy, Abrahamnak
Adhatott ilyen áldást,
Túry csak s-hidgy ő neki
Bisony igereti
S-Varjad az meg halgatast.

XXXII.

Ezeknek utanna
Istennek aldala
Aradgyon Nagysagtokra,
Lelke siveteket
Sebhet elmeteket
Kivsnom orvosollya,
Es végtére ostan
Ti holtotakutan
Az boldogfagot adgya.

-BCU Cluj / Central University Library Cluj

